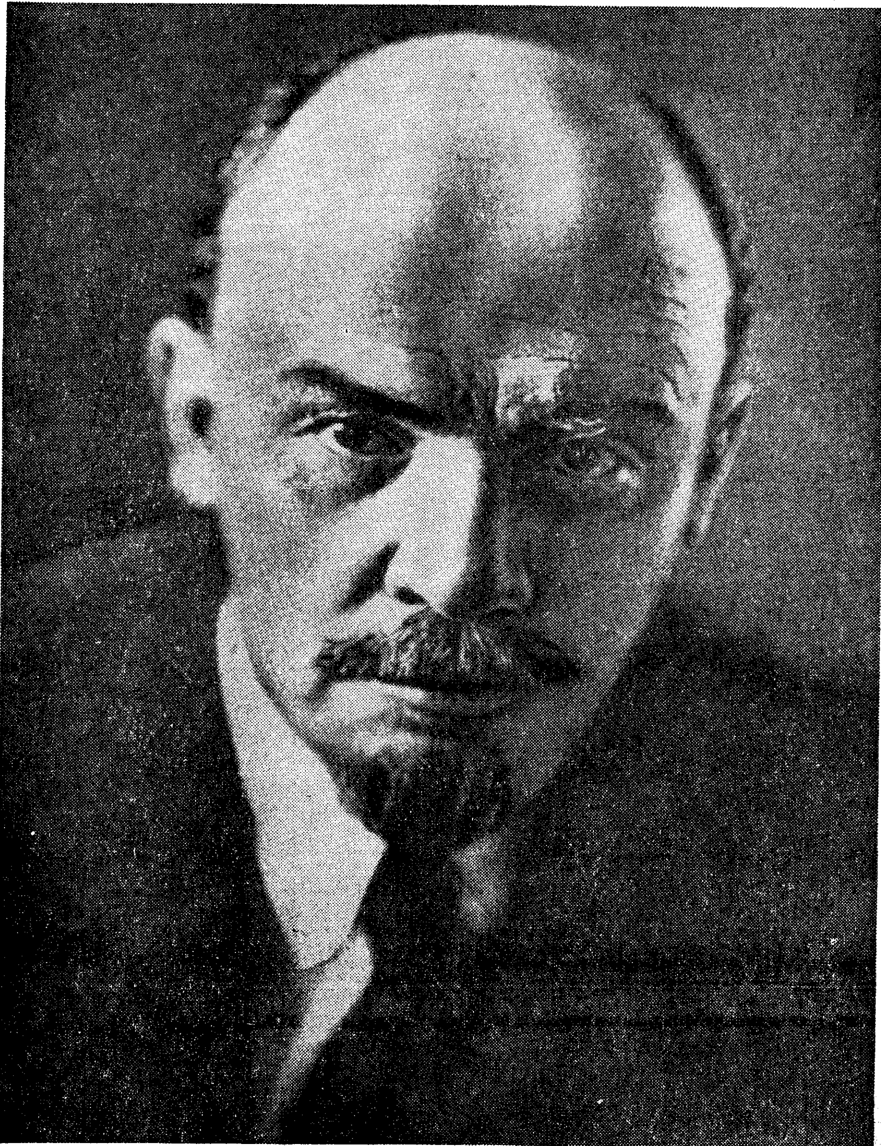
ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

Год выдання 38-ы
№ 32 (2392)
22 красавіка 1969 г
АЎТОРАК
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

СЁННЯ — ДЗЕНЬ ПАМЯЦІ У. І. ЛЕНІНА

У ЛІКУ ФІЛЬМАЎ-ПЕРАМОЖЦАЎ

Закончыўся Усесаюзны фестываль тэлевізійных фільмаў, які адбываўся ў Ленінградзе. Як вядома, на гэтым творчым аглядзе тэлемастацтва Беларусь паказала чатыры тэлефільмы. Два з іх ўдастоены ўзнагароды.

За яркае, праўдзівае адлюстраванне гераізму савецкага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны фільму «Агонь» з серыі «Біяграфія маёй рэспублікі» (сцэнарый А. Вялюгіна, рэжысёр-аператар І. Вейняровіч, аператар А. Навіцкі) прысуджаны прыз, дыплом фестывалю і грашовая прэмія.

Мастацкі тэлевізійны фільм «Кражонак» (сцэнарый Ул. Караткевіча, рэжысёр М. Калінін, аператар М. Юрэвіч) удастоены дыплома фестывалю за паэтычнае вырашэнне тэмы працы і добрую рэжысёрскую работу з дзецьмі. Акрамя таго, дыпломам і падарункам ленінградскай піянерскай газеты «Ленинские искры» ўзнагароджаны вучань мінскай школы Віталій Кашолкін за выкананне ролі Кражонка ў гэтым фільме.

ДРУЖБА, ЯКОЙ МАЦНЕЦЬ

Дзяржаўны Рускі драматычны тэатр БССР імя Горкага заключыў дагавор сацыялістычнай садружнасці з Мінскім камвольным камбінатам. Рабочыя, інжынерна-тэхнічныя работнікі прадпрыемства абавязаліся зрабіць сёлетні год годам ленінскай ударнай працы, выдатнай якасці прадукцыі, а калектыў тэатра лічыць сваёй галоўнай задачай стварэнне спектакляў на высокім ідэйным і мастацкім узроўні; паставіць да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна спектакль на гісторыка-рэвалюцыйную тэму, праводзіць у цэхах камбіната творчыя справаздачы акцёраў аб сваёй рабоце, арганізоўваць для калектываў мастацкай самадзейнасці Палаца культуры камбіната кансультацыі рэжысёраў, мастакоў і майстроў сцэны; паказваць у Палацы культуры свае новыя работы, запрашаць удзельнікаў мастацкай самадзейнасці і перадавых рабочых на рэпетыцыі, прэм'еры і інш.

17 красавіка адбылася першая сустрэча калектыву з акцёрамі Рускага тэатра. Гасцей цёпла вітала дырэктар камбіната М. Конанава. Пасля майстры сцэны пабывалі ў цэхах камбіната, пазнаёміліся з лепшымі працаўніцамі.

У заключэнне сустрэчы акцёры тэатра паказалі ўрыўкі са сваіх спектакляў «Шчыт і меч», «Далёкія вокны» і «Узнятая цаліна».

У сустрэчы прынялі ўдзел народныя артысты рэспублікі Г. Абуховіч і Я. Палосін, заслужаныя артысты БССР К. Верамейчык і М. Кузьменка, артысты З. Асмолава, В. Клебановіч, В. Краўчанка, В. Мароз, Ю. Сцяпанаў, В. Шур.

НА СЕМІНАРАХ РАБОТНІКАЎ КУЛЬТУРЫ

Шырокая гаворка пра тое, як клубныя ўстановы і бібліятэкі рыхтуюцца да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна, ішла на семінары культасветработнікаў Пінскага раёна. Даклад «Методыка і практыка правядзення вечароў, прысвечаных У. І. Леніну», зрабіў дырэктар Пінскага гарадскога Дома культуры І. Сакольскі.

Удзельнікі семінара прынялі ўдзел у тэматычным вечары «Камуністы, наперад!». А пасля ля вогнішча яны слухалі ўдзельнікаў грамадзянскай вайны І. Крыленку, І. Вакульчыка, В. Межунова, спявалі песні тых гераічных часоў.

Ф. МАРЦІНКОЎСКАЯ.

Больш як 80 культасветработнікаў Пастаўскага раёна прынялі ўдзел у трохдзённым семінары. Метадысты Віцебскага абласнога Дома народнай творчасці Б. Скуловіч, В. Воранава, Н. Лядэнка, дырэктар музычнай школы А. Бычкоўскі прачыталі даклады і правялі практычныя заняткі. Ішла гаворка, як падрыхтаваць канцэрт агітбрыгады ў час веснавых палявых работ, скарыстоўваючы ў ім мясцовыя матэрыялы, якой павінна быць наглядная агітацыя ў клубе і бібліятэцы да 100-гадавога ленінскага юбілею і 25-годдзя з дня вызвалення Беларусі ад фашысцкіх захопнікаў, як правесці свята вясны, падрыхтаваць літаратурна-музычную кампазіцыю «Вобраз Леніна ў літаратуры і мастацтве». Рэжысёр народнага тэатра В. Стахоўскі падзяліўся думкамі, як рыхтавацца да святочнага канцэрта, прысвечанага 100-годдзю з дня нараджэння вялікага правадыра.

На семінары працавалі клубная і бібліятэчная секцыі. Культармейцы прынялі ўдзел у тэматычным вечары «Вялікі, блізкі, родны».

М. СКРЫДЛЕЎСКАЯ,
інспектар Пастаўскага раённага аддзела культуры.

Марк СМАГАРОВІЧ

НАД КАРТАЙ РАСІІ

Упэўненасць давала сілу...
Ільіч спыніўся ля стала.
Уся лапцюжная Расія
На карце перад ім была.

Ён верыў, што мінуць нягоды
І што свабодны чалавек
Узніме новыя заводы,
Пакорыць плынь магутных рэк.

Пагасне дымная лучына,
Камбайны выйдуць на палі...
Ля воч праменьчыкі маршчынак
Ад светлых дум і мар ляглі.

Праз цяжкасці і праз нястачы
У кабінетнай цішыні
Расію ён такою бачыў,
Якою стала ў нашы дні.

Яўген КРУПЕНЬКА

У РАННІ ЧАС

Дакладна лічыць час і б'е гадзіннік.
І слухае Эпоха смелы бой.
І я стаю над велічнай Нявой,
Перад вачыма — ты, мая Радзіма!

Ад сонечнай расінкі да нязгасных
Над вежамі Крамля агністых зор,
Ад беларускіх вольных ніў калгасных
І да Паміра — найвышэйшых гор.

Ад шалаша на беразе Разліва
І да палацаў, у якіх жывём,
Ад Днепрабуда зорак зіхатлівых
Да Брацкай ГЭС — усюды родны дом.

...Я над Нявой у ціхі ранні час
Жывыя чую крокі Ільіча.

ЗАКЛІКІ ЦК КПСС да 1 Мая 1969 года

1. Няхай жыве 1 Мая — дзень міжнароднай салідарнасці працоўных у барацьбе супраць імперыялізму, за мір, дэмакратыю і сацыялізм!

2. Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

3. Няхай жыве марксізм-ленінізм — вечна жывое інтэрнацыянальнае вучэнне, пуцяводная зорка працоўных усіх краін у барацьбе за перамогу сацыялізма і камунізма!

4. Няхай жыве ў стагоддзях імя геніяльнага прадаўжальніка рэвалюцыйнага вучэння Маркса і Энгельса, заснавальніка камуністычнай партыі, кіраўніка першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы рабочых і сялян — Уладзіміра Ільіча Леніна!

5. Слава вялікаму савецкаму народу — доблеснаму будаўніку камунізма, мужнаму барацьбіту за свабоду, мір і шчасце працоўных!

6. Няхай жыве гераічны рабочы клас Краіны Саветаў — перадавая і вядучая стваральная сіла ў барацьбе за пабудову камунізма ў СССР!

7. Няхай жыве гераічнае калгаснае сялянства — актыўны будаўнік камунізма!

8. Няхай мацнее і працвітае саюз рабочага класа і калгаснага сялянства — непарушная аснова савецкай сацыялістычнай дзяржавы!

9. Няхай жыве савецкая народная інтэлігенцыя — актыўны ўдзельнік будаўніцтва камуністычнага грамадства!

10. Няхай вечна жыве і працвітае брацкая дружба і непарушнае адзінства народаў СССР!

11. Няхай жыве Камуністычная партыя Савецкага Саюза, якая ўпэўнена вядзе савецкі народ па ленінскаму шляху да перамогі камунізма!

12. Працоўныя Савецкага Саюза! Цясней згуртоўвайцеся пад ленінскім сцягам Камуністычнай партыі!

Няхай жыве вялікае і непарушнае яднанне партыі і народа!

13. Няхай жывуць Саветы дэпутатаў працоўных — сапраўды народныя органы ўлады!

Няхай развіваецца і мацнее савецкая сацыялістычная дэмакратыя, расце актыўнасць працоўных у кіраванні справамі краіны!

14. Няхай жывуць савецкія прафсаюзы — школа кіравання і гаспадарання, школа камунізма!

15. Няхай жывуць савецкія жанчыны — актыўныя будаўнікі камуністычнага грамадства!

16. Няхай жыве Ленінскі камсамол — верны памочнік і рэзерв Камуністычнай партыі, перадавы атрад маладых будаўнікоў камунізма!

17. Савецкія воіны! Дабівайцеся новых поспехаў у баявой і палітычнай падрыхтоўцы, будзьце пільнымі і заўсёды гатовымі адбіць любую агрэсію імперыялістаў!

Няхай жывуць гераічныя Узброеныя Сілы Савецкага Саюза!

18. Слава доблесным савецкім пагранічнікам, якія мужна ахоўваюць свяшчэнныя рубяжы нашай Радзімы!

19. Працоўныя Савецкага Саюза! Вышэй палітычную пільнасць! На падкопы ворагаў сацыялізма і міру адкажам умацаваннем згуртаванасці, дысцыпліны і арганізаванасці!

20. Працоўныя Савецкага Саюза! Вышэй сцяг сацыялістычнага спаборніцтва за датэрміновае выкананне пяцігодкі, за дастойную сустрэчу стагоддзя з дня нараджэння Леніна!

21. Слава ўдарнікам і калектывам камуністычнай працы!

Слава перадавікам і наватарам вытворчасці!

22. Працоўныя Савецкага Саюза! Змагайцеся за хутчэйшае ўкараненне ў вытворчасць дасягненняў навукі і тэхнікі! Настойліва авалодвайце сучаснымі навукова-тэхнічнымі ведамі!

23. Рабочыя і работніцы, інжынеры і тэхнікі! Усямерна павышайце эфектыўнасць вытворчасці! Змагайцеся за лепшае выкарыстанне вытворчых фондаў, сыравіны і матэрыялаў, за скарачэнне тэрмінаў асваення праектных магутнасцей!

24. Працоўныя Савецкага Саюза! Няўхільна павышайце прадукцыйнасць працы — самае важнае, самае галоўнае для перамогі камунізма! Змагайцеся за поўнае выкарыстанне кожнай рабочай мінуты!

25. Работнікі народнай гаспадаркі! Настойліва павышайце тэхнічны ўзровень вытворчасці! Ажыццяўляйце комплексную механізацыю і аўтаматызацыю! Усямерна паляпшайце якасць прадукцыі, дабівайцеся зніжэння яе сабекошту!

26. Працоўныя Савецкага Саюза! Змагайцеся за камуністычныя адносіны да працы і грамадскай уласнасці, за эканомію і ашчаднасць!

27. Калгаснікі, работнікі саўгасаў, спецыялісты сельскай гаспадаркі! Змагайцеся за паспяховае выкананне заданняў пяцігодкі! Павышайце прадукцыйнасць працы, зніжайце сабекошт прадукцыі земляробства і жывёлагадоўлі!

28. Працаўнікі сельскай гаспадаркі! Змагайцеся за высокую якасць веснавых палявых работ, усямерна павялічвайце вытворчасць збожжа, мяса, малака і іншых сельскагаспадарчых прадуктаў!

29. Работнікі сельскай і воднай гаспадаркі! Больш актыўна ажыццяўляйце праграму меліярацыі зямель, хімізацыі і комплекснай механізацыі сельскай гаспадаркі!

30. Рабочыя і калгаснікі, спецыялісты прамысловасці і сельскай гаспадаркі! Павышайце культуру вытворчасці, шырэй укараняйце навуковую арганізацыю працы і перадавы вопыт!

31. Савецкія вучоныя, канструктары, інжынеры і тэхнікі! Актыўна змагайцеся за паскарэнне тэмпаў навукова-тэхнічнага прагрэсу!

32. Работнікі гандлю і бытавога абслугоўвання! Усямерна павышайце культуру абслугоўвання насельніцтва, паўней і лепш задавальняйце запатрабаванні савецкіх людзей!

33. Дзеячы літаратуры і мастацтва, работнікі культуры! Высока нясіце сцяг партыйнасці, народнасці, ідэйнасці савецкага мастацтва, удасканальвайце сваё мастацкае майстэрства, аддавайце ўсе сілы і здольнасці палітычнаму, маральнаму, эстэтычнаму выхаванню будаўнікоў камунізма!

34. Работнікі асветы! Усямерна ўдасканальвайце народную асвету! Больш актыўна ўдзельнічайце ў камуністычным выхаванні працоўных!

35. Работнікі аховы здароўя і фізічнай культуры! Удасканальвайце медыцынскае абслугоўванне насельніцтва! Развівайце масавы фізкультурны рух у краіне!

36 Камуністы! Будзьце ўмелымі выхавацелямі і арганізатарамі мас у барацьбе за ажыццяўленне рашэнняў XXIII з'езда КПСС, за датэрміновае выкананне пяцігадовага плана!

37. Юнакі і дзяўчаты! Настойліва авалодвайце марксісцка-ленінскай тэорыяй, вышынямі навукі і тэхнікі! Будзьце вернымі рэвалюцыйным ідэалам, актыўнымі ўдзельнікамі будаўніцтва камунізма!

38. Піянеры і школьнікі! Горача любіце савецкую Радзіму, добра вучыцеся, паважайце працу! Рыхтуйцеся стаць актыўнымі барацьбітамі за справу Леніна, за камунізм!

39. Брацкае прывітанне камуністычным і рабочым партыям — баявому марксісцка-ленінскаму авангарду рабочага класа і ўсіх працоўных, стойкім барацьбітам супраць імперыялізму, за ўстапяванне на зямлі светлай мары чалавецтва — камунізма!

40. Няхай мацнее адзінства і згуртаванасць камуністаў усяго свету на аснове марксізма-ленінізма, пралетарскага інтэрнацыяналізму!

41. Няхай жыве адзінства і згуртаванасць усіх прагрэсіўных сіл у барацьбе супраць імперыялістычнай палітыкі агрэсіі, насілля і вайны!

42. Брацкае прывітанне народам сацыялістычных краін! Няхай развіваецца і мацнее сусветная сацыялістычная сістэма — трыумф вялікай справы Кастрычніка, гістарычная заваёва міжнароднага рабочага класа!

43. Працоўныя сацыялістычных краін! Змагайцеся за ўмацаванне дружбы і адзінства, за далейшае развіццё брацкіх адносін паміж сацыялістычнымі дзяржавамі! Будзьце пільнымі да падкопаў ворагаў сацыялізма!

Вышэй сцяг пралетарскага інтэрнацыяналізму!

44. Брацкае прывітанне рабочаму класу капіталістычных краін, які самааддана змагаецца супраць манапалістычнага капіталу, за палітычныя і сацыяльна-эканамічныя правы працоўных, за трыумф сацыялістычных ідэалаў!

45. Няхай жыве і мацнее саюз сіл сацыялізма і нацыянальна-вызваленчага руху — залог поспеху ў барацьбе народаў супраць імперыялізму, за нацыянальную незалежнасць, свабоду, дэмакратыю і сацыялізм!

46. Гарачае прывітанне народам маладых нацыянальных дзяржаў, якія змагаюца супраць імперыялізму, за ўмацаванне незалежнасці, за прагрэсіўны шлях сацыяльнага развіцця!

47. Гарачае прывітанне народам каланіяльных і залежных краін, якія змагаюцца супраць імперыялізму і расізму, за сваю свабоду і нацыянальную незалежнасць!

48. Брацкае прывітанне пакутуючым у турмах і фашысцкіх засценках мужным барацьбітам супраць капіталістычнага і каланіяльнага рабства, за свабоду народаў, за сацыялізм!

49. Брацкае прывітанне мужнаму в'етнамскаму народу, які вядзе гераічную барацьбу супраць агрэсіі амерыканскага імперыялізму, за свабоду і незалежнасць сваёй радзімы!

50. Народы свету! Рашуча патрабуйце ад ЗША неадкладнага спынення агрэсіўнай вайны супраць свабодалюбівага в'етнамскага народа!

Вон амерыканскіх імперыялістаў з В'етнама!

51. Народы краін Еўропы! Народы свету! Змагайцеся супраць рэваншызму і неафашызму ў ФРГ, супраць допуску да ядзернай зброі заходнегерманскіх мілітарыстаў, якія нясуць пагрозу агульнаеўрапейскай бяспецы і міру!

52. Народы краін Еўропы! Больш актыўна змагайцеся за ўмацаванне еўрапейскай бяспекі, за развіццё паміж народамі Еўропы адносін супрацоўніцтва і добрасуседства!

53. Няхай мацнее і развіваецца салідарнасць савецкага народа з народамі арабскіх краін, якія змагаюцца супраць замахаў імперыялізму, за вывад войск ізраільскіх агрэсараў з акупіраваных арабскіх тэрыторый!

54. Няхай жыве ленінская знешняя палітыка Савецкага Саюза — палітыка міру і дружбы народаў, згуртавання ўсіх антыімперыялістычных міралюбівых сіл у барацьбе супраць рэакцыі і вайны!

55. Няхай жыве Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — цвярдыня дружбы і шчасця народаў нашай краіны, надзейная апора міру і прагрэсу!

56. Пад сцягам марксізма-ленінізма, пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі — наперад да новых перамог у барацьбе за перамогу камунізма ў нашай краіне!

57. Няхай жыве камунізм — светлая будучыня чалавецтва!

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ
КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА.

СЛАВІМ ІМЯ ІЛЬІЧА

М. ШМАТКОЎ,
намеснік начальніка Упраўлення культуры Віцебскага аблвыканкома

«ПРЫХОДЗЬЦЕ, калі ласка, у клуб — падумаць, пагаварыць, параіцца з Ільічом», — заклікала афіша. Вечар называўся незвычайна: «Ленін, час і я».

Ленін, час і я... Якая вялікая, усеабдымная тэма, які прастор для ўспамінаў і роздуму, мар і планаў... Жадаючых выказацца было вельмі многа.

Чуйная, напружаная, бы струна, цішыня панавала ў перапоўненай зале, калі выступалі камсамольцы 20-х—30-х гадоў Іван Лапушынскі, Арсен Каштальянц, Веньямін Глушын. Яны гаварылі аб тым, як даводзілася засвойваць ім ленінскую навуку, як змагаліся за здзяйсненне запаветаў Ільіча ў тыя, ужо далёкія гады, і ў вачах моладзі характары ветэранаў нібы паварочваліся новымі гранямі. Потым выступілі маладыя калгаснікі сельгасарцелі «Буравеснік» Уладзімір Бузікаў, Вячаслаў Кушнер. Яны павялі шчырую размову-споведзь аб сабе, аб сваім разуменні месца ў жыцці. Ад імя моладзі калгаса яны пакляліся на вернасць вялікай справе Леніна.

Глыбокі след у сэрцах хлебаробаў пакінуў гэты тэматычны вечар.

Цікавую, змястоўную і разнастайную работу па прапагандзе ленінскай спадчыны вядуць многія культасветустановы Віцебшчыны.

У гэтыя дні асабліва актыўна дзейнічаюць клубныя ўстановы ў калгасах, якія носяць імя правадыра. Якаўлевіцкі сельскі Дом культуры Аршанскага раёна з дапамогай партыйнай арганізацыі сельгасарцелі імя Леніна правёў тэматычны вечар: «З гонарам носім імя правадыра». Адзін з арганізатараў калгаса І. Лосеў, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны Н. Колбін, старшыня арцелі А. Каровін расказалі аб мінулым, сучасным і будучым гаспадаркі. Такія ж вечары правялі сельскія клубы калгасаў імя Ільіча Бешанковіцкага, імя Леніна Верхнядзвінскага раёнаў.

Разнастайныя формы і метады масавай работы выкарыстоўваюць культасветустановы вобласці для прапаганды ленінскай спадчыны. У Лёзненскім раённым Доме культуры, напрыклад, пачала працаваць «Ленінская народная трыбуна». Адкрыў яе першы сакратар райкома партыі, кавалер ордэна Леніна Уладзімір Лявонцьевіч Качан.

Усхвалявана выступала настаўніца Ганна Чарткова, узнагароджаная за шматгадовую працу ордэнам Леніна, удзельнік Айчыннай вайны, старшыня калгаса імя Леніна Міхаіл Бакоўскі, камсамолка Галіна Філіпцова, стары член КПСС Іван Кісялёў. Потым удзельнікі вечара праслухалі прамову Ільіча «Што такое Савецкая ўлада?», запісаную на грампласцінку. Затым прагледзелі кінафільм «Ленін у Польшчы», пазнаёміліся з фотавыстаўкай і альбомамі аб жыцці і дзейнасці Леніна. Такіх вечароў прайшло ўжо некалькі.

Сярод жыхароў Бешанковіч вялікай папулярнасцю карыстаюцца тэматычныя вечары, прысвечаныя відным дзеячам нашай партыі, верным паплечнікам Ільіча. Надоўга запомніцца наведвальнікам раённага Дома культуры тэматычны вечар «Жыццё яркае, як полымя» аб Я. М. Свярдлове, «Пралетарскі палкаводзец» — аб М. В. Фрунзе, «Першы нарком асветы» — аб А. В. Луначарскім. Жыццё гэтых выдатных людзей нікога не пакінула раўнадушным. Для юнакоў і дзяўчат гэта былі жывыя прыклады — з каго рабіць жыццё, на каго раўняцца.

У многіх клубах і бібліятэках вобласці ідуць ленінскія чытанні. Асабліва людна бывае на такіх чытаннях у клубе саўгаса «1-е Мая» Дубровенскага раёна. Ён стаў любімым месцам адпачынку. Тут праслухалі ўжо лекцыі «Ленін аб кіруючай ролі Камуністычнай партыі», «Ленін і моладзь». Адбылася канферэнцыя чытачоў па працы Леніна «Вялікі пачын».

Цікавую і змястоўную работу па прапагандзе ленінскай спадчыны праводзіць Віцебская абласная бібліятэка. На яе паліцах больш трох тысяч кніг Леніна, каля дзвюх тысяч тамоў літаратуры аб ім. На выстаўцы «Імя Леніна — сімвал новага свету» — змешчана больш як дзвесце твораў правадыра. Вялікай папулярнасцю сярод чытачоў карыстаецца кніжная выстаўка: «Вобраз Леніна ў выяўленчым мастацтве». Зараз, як ніколі, узрос попыт на ленінскія працы. Іх чытаюць студэнты і рабочыя, калгаснікі і інтэлігенты.

У бібліятэцы сістэматычна чытаюцца лекцыі аб У. І. Леніне, праводзяцца лекцыі-канцэрты «Ільіч слухае музыку». Надоўга запомніцца наведвальнікам тэматычны вечар «Ленін і музыка». Арганізаваць яго дапамаглі педагогі і студэнты Віцебскага музычнага вучылішча.

Разнастайныя формы масавай работы выкарыстоўваюць супрацоўнікі гэтай бібліятэкі, шырока абапіраюцца яны на актыў. Добра дапамагаюць бібліятэкарам настаўнікі горада. З іх удзелам была падрыхтавана канферэнцыя чытачоў «Настаўнік роўны салдату, герою», дзе размова ішла аб ролі настаўніка ў выхаванні моладзі, аб тым, як высока цаніў Ленін іх працу.

Па планах бібліятэкі ўлетку адбудуцца ленінскія ўрокі, сустрэчы са старымі камуністамі, якія бачылі Ільіча. Запланавана навукова-практычная канферэнцыя «Ленін аб бібліятэчнай справе». На канферэнцыю прыедуць бібліятэкары з гарадоў і раёнаў вобласці.

Заўсёды людна ў Бычыханскай сельскай бібліятэцы Гарадоцкага раёна. Асабліва спадабалася чытачам цікавая канферэнцыя «Крочыць Ленін па планеце». Часта праводзяцца тут бібліятэчныя агляды, вусныя часопісы па кнігах аб вялікім правадыры і яго паплечніках. Завадатарамі ўсёй работы з'яўляюцца дырэктар сельскага Дома культуры Вера Тарасенка і загадчыца бібліятэкі Анастасія Ягоранка.

Клубная ленініяна... Гэта не толькі незабыўныя вечары і цікавыя лекцыі, вусныя часопісы і кніжныя выстаўкі. Гэта вясенні разліў самадзейнага мастацтва. Са сцэн клубаў гучаць песні аб правадыры, яго светлы вобраз увасабляецца ў спектаклях. Леніну прысвячаюцца вечары паэзіі, конкурсы чытальнікаў і спевакоў. Усе культасветустановы падрыхтавалі да 99-й гадавіны вялікія канцэртныя праграмы.

У першыя гады Савецкай улады Ільіч выступіў ініцыятарам стварэння самых масавых асяродкаў культуры — хат-чытальняў. Сучасныя сельскія клубы — пераемнікі традыцый хат-чытальняў — знаходзяцца на перадавым фронце ідэйнага выхавання людзей, барацьбы за пабудову камунізма.

Прапаганду ленінскай спадчыны культасветработнікі спалучаюць з услаўленнем людзей працы, з яркім паказам нашых заваёў у мірных стваральных буднях. Усімі формамі масавай работы клубы і бібліятэкі імкнуцца дапамагчы хлебаробам па-ўдарнаму працаваць у 1969 годзе, годзе ленінскай вахты.

ДА ЛЕНІНА...

ГЭТЫ здымак, дасланы журналістам з Віцебшчыны Р. Кадзетам, зроблены ў Разліве пад Ленінградам.

Шчоўкнуў затвор фотаапарата і зафіксаваў звычайны тут малюнак, звычайны, бо сёння ў ленінскіх мясцінах можна сустрэць людзей з розных куткоў планеты. Яны прыязджаюць сюды, каб аддаць даніну пашаны і любві чалавеку, чыё імя бы набат кліча да барацьбы за шчасце ўсіх прыгнечаных і абяздоленых, чыё імя стала сімвалам светлага будучага чалавецтва—камунізма.

Радзіма і гэтых хлопцаў—па абліччы студэнтаў—не за блізкім светам. Але з дзяцінства яны чулі пра Леніна, пра краіну, дзе ажыццёўлены яго велічныя ідэі.

З дзяцінства, мабыць, у іх жыла мара прыехаць у гэтую краіну, вывучаць мову Леніна.

Яна збылася, гэтая мара.

...Пройдзе каторы час, і хлопцы паедуць дадому. І там, на радзіме, яны будуць расказваць пра Краіну Саветаў. І сярод гэтых расказаў будзе абавязкова расказ пра тое, як у адзін са свабодных ад вучобы дзён яны паехалі ў Разліў—месца, дзе жыў Ленін у бурлівае лета семнаццатага. І як там нібы ажыла перад імі часцінка жыцця вялікага чалавека. Жыцця, да канца аддадзенага справе вызвалення працоўнага люду.

ПЕРАД ЧЫСТЫМ ПАЛАТНОМ

ТУТ, у майстэрні Міхаіла Савіцкага, уражваюць чысціня і парадак. На паліцах — ва ўрачыстым страі кнігі. На станках — распачатыя работы. А завершаныя, тыя, што пабывалі на выстаўках або яшчэ пабываюць там, састаўлены ля сцяны. На вокнах—кветкі. Па ўсім відаць, што ў гэтай майстэрні гаспадарыць унутраная засяроджанасць.

Я ведаю — за шэраватай заслонай стаіць на станку загрунтаванае вялікае палатно. На ім неўзабаве ўзнікне першы мазок—мастак прыступіць да ажыццяўлення даўняй задумы. Тэма?.. Надзвычай хвалюючая. І надзвычай адказная. Тая, якая патрабуе (і гэта падкрэслівае ў гутарцы Міхаіл Андрэевіч) вопыту, майстэрства, мабыць, куды большых, чым набытыя на працягу многіх гадоў, калі пісаліся «Гонар абавязку», «Партызаны», «Партызанская мадонна», «Пакаранне смерцю», «Легенда пра бацьку Міная»...

Мы якраз гаворым пра гэтую тэму ў выяўленчым мастацтве. М. Савіцкі ўзважвае кожнае слова. Адчуваю: думкі яго — вынашаныя. Цяпер, у часе нашай гаворкі, з'яўляюцца, можа, новыя адценні. Але асноўнае — узважана, выверана, праверана даўно, калі яшчэ неабсяжная далячынь велічнай творчай задачы толькі-толькі акрэслівалася недзе ў падсвядомасці.

— Мы прывыклі да слоў Маякоўскага, якія сталі афарызмам: «...Мы гаворым—Ленін, разумеем — партыя, мы гаворым—партыя, разумеем — Ленін!..» Для мяне ў гэтых словах — жывое азначэнне небывалай знітаванасці правадыра і народа. Стварыць у жывапісе вобраз такога чалавека, як Ленін,— задача адказная, складаная. Раздумваючы над гэтай задачай, міжволі прыгадваю, што пэўныя рысы натуры геніяльнай знайшлі ўвасабленне ў радэнаўскім «Бальзаку»... Але ж хіба можна параўноўваць задачу Радэна з той, якая стаіць перад сённяшнімі мастакамі, калі гаворым пра дарагі чалавецтву вобраз!.. Я, калі прыгадваю многія карціны савецкіх мастакоў, прысвечаныя Ільічу, думаю вось пра што: у лепшых з гэтых карцін пераканаўча ўвасоблена такая рыса ленінскай натуры, як надзвычайныя арганізатарскія здольнасці — Ленін паказаны як правадыр, як трыбун. Але жыццё патрабуе стварыць такі вобраз Ільіча, даць такое яго вырашэнне, у якім сінтэзаваліся б усе істотныя ленінскія рысы, каб мы, гледачы, адчулі ўсё багацце шматграннай ленінскай натуры — чалавека і гістарычнага дзеяча, філосафа і творцы новага свету... Мы, мастакі, марым стварыць такі вобраз. І мы разумеем, што аднаму, нават вельмі таленавітаму жывапісцу, зрабіць гэта не пад сілу. Задача можа быць вырашана калектыўнымі творчымі намаганнямі. У савецкім жывапісе беспերастанна назапашваецца вопыт работы над ленінскім вобразам. І кожнае ўдалае сур'ёзнае палатно набліжае нас да здзяйснення той творчай мэты, пра якую я кажу.

Гаворка пераходзіць на дасягнутае беларускімі мастакамі ў стварэнні ленініяны. Я разумею, што мастаку не хочацца даваць ацэнку творчасці калег, — тым больш, калі ён сам — на пароз е творчага спаборніцтва з імі. Але стаўлю пытанне, як кажуць, рубам.

Міхаіл Андрэевіч збіраецца з думкамі і, быццам сам з сабой, разважае:

— Возьмем, напрыклад, работу з самых нядаўніх — «Апасіянату» Р. Кудрэвіч і А. Гугеля. Задача ў творы пастаўлена вялікая — расказаць пра Леніна... Дакладней, не расказаць, а паспрабаваць раскрыць спалучэнне ў ленінскім характары рыс правадыра і рыс чалавека шырокага душэўнага дыяпазону... Пастаноўка задачы не выклікае пярэчання. А вось выкананне... Мне здаецца, мастакі недастаткова выразна і канкрэтна паставілі перад сабой задачы эмацыянальнага ўздзеяння на гледача. Інакш кажучы — не пастаўлены задачы стварэння твора эмацыянальнага. Многае істотнае ў трыпціху не прапушчана праз эмоцыі, а сканструявана. Варта яшчэ мастакам папрацаваць, перш чым лічыць свой трыпціх завершаным. Я, у прыватнасці, не бачу нейкіх трывала знойдзеных сувязей паміж самім Леніным, якім яго напісалі мастакі, і тымі прыкметамі розных эпох, якія ўзяты аўтарамі трыпціха. З аднаго боку — быццам спроба паказаць праз асацыятыўныя сувязі складанасць ленінскага ўнутранага свету. А з другога— самі сувязі гэтыя вырашаюцца, па сутнасці, ілюстрацыйна, павярхоўна. Ды—і гэта вельмі істотна — сам Ільіч павінен быў бы быць напісаны выразней, дакладней. Асабліва ў сэнсе перадачы душэўнага стану — каб псіхалагічная характарыстыка адпавядала дэклараванай аўтарамі задуме... Р. Кудрэвіч і А. Гугель не ўпершыню ставяць перад сабой гэтую задачу. І на іх прыкладзе мы бачым, як няпроста вырашаць ленінскую тэму сродкамі выяўленчага мастацтва. Многа, вельмі многа значыць тут эмацыянальны падыход да вобраза, да тэмы, да задумы—паказаць жывыя рысы Ільіча!..

— Мне здаецца, — працягвае М. Савіцкі, — сярод нашых мастакоў, якія на правільным шляху да ўвасаблення ленінскага вобраза, — Канстанцін Касмачоў. Вы ж памятаеце яго малюнак «Напярэдадні». Ён абышоў усю краіну. Што вабіла ў гэтай рабоце? Малымі сродкамі там быў выказаны вялікі змест. Чорна-белы графічны малюнак меў рысы манументальнасці. Але істотнае — сам вобраз. Напружанне перад бурай. Напружанне ленінскай душы. Гэта было перададзена. Ленін на малюнку адзін, але адчуваецца прысутнасць народа — там, далёка, куды імкнуцца думкі Ільіча... А вось пасля К. Касмачоў напісаў карціну, у якой дакладна паўтарыў малюнак. Карціна атрымалася някепская, але нешта істотнае адышло на другі план. Знікла дасягнутае малымі сродкамі эпічнае гучанне. Менш адчувальным стала эмацыянальнае напружанне, якое было ў малюнку... Але ў гэтых абедзвюх работах К. Касмачоў стаяў на правільным шляху. Пасля ён стварыў трыпціх «Незабыўнае». Што можна сказаць?.. Стаў мастак на шлях ілюстрацыйнасці — і работа не атрымала грамадскага гучання... Можа, я залішне сурова кажу пра работы сваіх калег, але я ў гэтым перакананы, я пра гэта вельмі многа цяпер думаю. Магчыма, работа, якую распачаў, атрымаецца ў мяне горш, чым у маіх калег-папярэднікаў, магчыма, мне не ўдасца ўвасобіць тое, пра што шмат думаў і думаю цяпер, перад чыстым палатном, але, не ўзважыўшы ўсё, — хіба меў бы я права брацца?

М. Савіцкі яшчэ і яшчэ раз гаворыць аб праве мастака на ленінскую тэму. Не аб нейкім юрыдычным праве, а аб пачуцці адказнасці, калі, застаўшыся сам-насам з творчай задумай, мастак узважвае, ці здольны ён па ўзроўні свайго майстэрства брацца за ўвасабленне ленінскага вобраза. М. Савіцкі зусім слушна заўважае, што далёка не кожны мастак здольны дасканала перадаць сам вобраз Леніна. Гэты мастак забывае, што ленінская тэма—шырэйшая, чым толькі непасрэдны паказ Ільіча ў тых ці іншых абставінах. Мастак можа адгукнуцца на ленінскую тэму сучасным, індустрыяльным пейзажам (гэта ж увасабленне ленінскай мары—бачыць краіну магутнай). Мастак можа паказаць радасць свабоднай працы ў імя камунізма—і гэта таксама душэўны водгук на ленінскую тэму, як і паказ саратнікаў Ільіча або гераізму народа ў часе грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў. Вельмі важна, каб кожны, беручыся за ленінскую тэму, узважваў меру сваіх творчых магчымасцей і адпаведна гэтаму выбіраў для адлюстравання тое, што звязана з паняццем урачыстага шэсця па нашай планеце спраў, думак і мар Ільіча.

Гаворка міжволі вяртаецца да прынцыпаў падыходу жывапісца да ўвасаблення вобраза самога Леніна.

— Не толькі ў беларускім, але і ў мастацтве многіх нашых братніх рэспублік мы часта сустракаемся з творамі жывапісу, у якіх нестае маштабнага асэнсавання тэмы. Скажам, асвятляецца той ці іншы прыватны момант біяграфіі Ільіча—Ільіч з дзецьмі, Ільіч гутарыць з селянінам і г. д. І сюжэт, і трактоўка ленінскага вобраза ў такіх палотнах не выходзяць за межы малюнка, ілюстрацыі. Але ж малюнак чамусьці павялічваецца да памераў карціны!.. У карціне пра Леніна павінна быць нешта большае. Яна павінна несці куды большую інфармацыю, чым звычайная ілюстрацыя. У карціне мастак мусіць ставіць перад сабой маштабную задачу.

Міхаіл Андрэевіч з болем гаворыць, што іншы раз бывае яшчэ, на жаль, так, калі нават да гэтай «тэмы тэм» некаторыя мастакі ставяцца без належнай унутранай гатоўнасці.

— Скажам шчыра — механічнае павелічэнне колькасці твораў, у якіх вобраз Ільіча вырашаецца павярхоўна, неглыбока, «тыражыраванне» карцін на ленінскую тэму са спадзяваннем на тое, што «тэма вывезе», не набліжае мастацтва ні на крок да вырашэння складанейшай задачы. Апрача таго, павярхоўныя работы замінаюць бачыць сутнасць задачы, якую мы павінны вырашыць.

І, быццам падсумоўваючы ўсё сказанае ў час нашай гутаркі, М. Савіцкі падкрэслівае:

— *Я для сябе не бачу іншага падыходу да задачы, чым паспрабаваць эмацыянальнымі сродкамі раскрыць веліч ленінскіх ідэй, веліч ленінскага духу, паказаць Леніна не толькі як чалавека, але і як грамадскую з'яву.* Так, так, грамадскую з'яву! Я настойваю на гэтым азначэнні. Бо Ленін—гэта і ён сам, і тая Расія з яе ўскраінамі, якую ён вывеў на шырокія шляхі гісторыі, і ўся наша планета, па якой пераможна крочыць ленінізм, і — калі хочаце — увесь сусвет... Можа, я кажу сумбурна, але ж я не фармулюю, а спрабую шчыра перадаць тыя пачуцці, з якімі прыступаю да ажыццяўлення даўняй задумы...

— А як даўно ўсё ж узнікла задума?..

— Шчыра кажучы, я думаў пра гэтую тэму, калі працаваў і над «Партызанамі», і над «Партызанскай мадоннай», і над «Легендай пра бацьку Міная»... Кожная новая карціна, кожная новая задача, якую я стаўлю ў карцінах перад сабой, — быццам пэўныя крокі набліжэння да гэтай тэмы. Так я сёння адчуваю. Час прыспешвае. Час не церпіць. Грамадзянскі абавязак кожнага з нас — у меру сваіх сіл і здольнасцей і з усведамленнем грамадзянскай адказнасці прыйсці да ленінскага стагоддзя з новымі творамі...

Я пакідаю майстэрню М. Савіцкага з шчырым жаданнем як найхутчэй убачыць завершаным тое палатно, якое сёння толькі загрунтавана, на якім неўзабаве з'явіцца *першы мазок*... Я ад душы жадаю мастаку ўдачы.

Ул. БОЙКА.

НАШЧАДКІ Мітрафана Мініна

У саўгасе «Арэса», што на Гомельшчыне, жыве нястомны краязнаўца, аграном Андрэй Міхеевіч Кручкоў. Па ўзросце — яму хутка на пенсію, аднак аб гэтым ён і не думае.

Да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна Андрэй Міхеевіч піша гісторыю вёсак саўгаса, у якой раскажа моладзі пра лёс людзей, што сцвярджалі тут Савецкую ўладу, пра вялікія пераўтварэнні ў родных мясцінах.

Адзін з галоўных герояў нататкаў — былы панскі батрак Мітрафан Пятровіч Мінін. Старажылы і цяпер памятаюць яго — спакойнаразважлівага чалавека, з густой, шырокай барадой. Ды і як не помніць! Не ўсякаму выпала ў жыцці такое — гаварыць з Уладзімірам Ільічом Леніным. А вось Мітрафану Мініну пашчасціла.

...Ішоў 1920 год — трэці год Савецкай улады. Разруха, голад... Мітрафан Мінін сабраў беднякоў і прапанаваў:

— Давайце аб'яднаемся ў камуну. Па адным нас любы куркуль зламаць можа. А вось калі мы разам, тады мы сіла.

Сяляне паважалі свайго аднавяскоўца, ведалі: Мітрафан сказаў — значыць, правільна. І калі неўзабаве прыбыла тэлеграма з павета: «Просім камандзіраваць сельскага дэлегата на з'езд Саветаў...», доўга не раздумвалі. Каго ж яшчэ паслаць, як не Мініна.

— Праводзілі ўсёй вёскай, — успамінае брат Мітрафана Пятровіча Ілья. — Накруціў наш дэлегат анучы, надзеў новыя лапці, саматканую світку, хтосьці прынёс заечую шапку — адну на ўсю вёску... «Ты, Мітрафан, раскажы там Леніну ўсю нашу мужыцкую праўду, — гаварылі сяляне. — Мы не пакінем Савецкую ўладу ў бядзе, але няхай і яна пра нас паклапоціцца. А то ад кулакоў жыцця няма...»

Масква ўразіла Мініна вялікімі будынкамі, электрычнасцю. Упершыню ў жыцці ён быў так далёка ад дому, ад родных мясцін. Але і тут, у сталіцы, адразу кінуліся ў вочы палешуку тыя ж карціны разрухі, што і ў іншых гарадах, якія ён праязджаў. Доўгія чэргі каля магазінаў, дрэнна апранутыя людзі.

У такі цяжкі час у сталіцы маладой рэспублікі сабраўся Восьмы Усерасійскі з'езд Саветаў. Разам з іншымі дэлегатамі Мінін сядзеў у халоднай зале Вялікага тэатра і з хваляваннем чакаў паяўлення Уладзіміра Ільіча Леніна.

І вось Ільіч імклівай, упэўненай паходкай выйшаў на сцэну. Зала на імгненне замерла, а потым узарвалася апладысментамі. Стаіўшы дыханне, Мінін слухаў прамову Ільіча. Слухаў і яму бачыліся родныя Ляскавічы ў ззянні электрычных агнёў, — такіх, як ён убачыў цяпер у Маскве.

Званок перапыніў яго думкі, зала заварушылася, прыглушана загаманіла. У перапынку да Мініна раптам падышоў Уладзімір Ільіч Ленін. Мітрафан спачатку аж здрыгнуўся ад нечаканасці. Ленін прывітаўся, потым пацікавіўся, з якіх ён мясцін, як жывуць яго земляці, як яны ставяцца да Савецкай улады.

— Гэта было нібы ў сне, — успамінаў потым Мітрафан Пятровіч.— Ленін цікавіўся ўсім — і ўраджаямі, і работай камбедаў, і нашым сялянскім жыццём.

Многія дні дзверы Мітрафанавай хаты не зачыняліся, сюды ішлі сяляне паслухаць расказ аб з'ездзе, аб сустрэчы з Ільічом. Многія прыязджалі ў Ляскавічы здалёк. Мінін паказваў новыя боты, пінжак, паліто, што далі яму ў Маскве, раздаваў брашуркі і лістоўкі аб надзённых задачах Савецкай улады, аб удзеле сялянства ў аднаўленні народнай гаспадаркі — гэтую літаратуру ён таксама прывёз з сабой.

З таго часу сплыло больш як 48 гадоў. Даўно няма ў жывых Мітрафана Пятровіча Мініна (ён памёр у 1928 г.), але яго расказы аб сустрэчы з Ільічом перадаюцца ў Ляскавічах і навакольных сёлах з вуснаў у вусны.

Да позняга вечара слухаў я расказ краязнаўцы пра змены, што адбыліся ў гэтых мясцінах за гады Савецкай улады. Цяпер на месцы былых балот раскінуліся палі саўгаса «Арэса», які ўзначальвае Герой Сацыялістычнай Працы Іван Ціханавіч Вараб'ёў. У гаспадарцы — каля сотні трактароў, аўтамабіляў, камбайнаў і іншых машын. Але хіба толькі гэтым вызначаецца жыццё нашчадкаў Мітрафана Мініна? Змяніліся побыт, культура палешукоў. Сёння ў вёсцы каля 40 чалавек з вышэйшай і спецыяльнай сярэдняй адукацыяй, ды столькі ж заканчваюць інстытуты і тэхнікумы.

Сын былога бедняка Мікалай Фамін пасля сярэдняй школы закончыў Беларускую сельскагаспадарчую акадэмію і цяпер працуе галоўным інжынерам саўгаса. Былы пастух Рыгор Фясько стаў урачом. У сям'і Міхаіла Аўдзеева чацвёра дзяцей сталі ўрачамі, а пяты —настаўнікам. У Якава Станкевіча сын і дачка—інжынеры. У Васіля Віжняўца двое дзяцей вучацца ў БДУ, у інстытутах займаюцца сыны і дочкі шафёраў Івана Маханька і Віктара Шаплыкі, лесатэхніка Паўла Круцько, свінаркі Анастасіі Карповіч і многіх іншых.

Цяпер толькі ў рабочых і служачых саўгаса больш як 70 матацыклаў. Мне расказвалі, што пасля фашысцкай навалы ў гэтых мясцінах засталіся папялішчы. Зараз на іх месцы адбудавана 250 дабротных дамоў пад жалезнымі і чарапічнымі дахамі. Што ні дом, дык поўная чаша.

Кручкоў дастаў са стала невялікую папку.

— Запішыце: у «Арэсе» 36 настаўнікаў, 26 медработнікаў, больш як 100 механізатараў, 60 работнікаў гандлю, спецыялістаў лясной гаспадаркі і сувязі. У саўгасе тры клубы, дзве бібліятэкі, бальніца, аптэка, дзіцячы сад, радыёвузел, свая гасцініца.

...Мы ідзём па вясковай вуліцы. Вечарэе. З саўгаснага клуба чуюцца гукі баяна.

— Васіль Старчанка моладзь склікае, — тлумачыць Кручкоў. — Ён нядаўна з арміі прыйшоў і цяпер клубам загадвае. Да ленінскага вечара рыхтуюцца...

Я развітваюся і іду да аўтобуснага прыпынку. А ўслед далёка, далёка свяцяцца агні Ляскавіч.

І. СУЧКОЎ.

Мінск — Акцябрскі.

ТРЫ З МНОГІХ ТЫСЯЧ

СВОЙ уклад у «Ленініяну» робяць і беларускія медальеры. Прапануем увазе чытачоў творы беларускіх медальераў да памятных дат. На першым здымку —аднабаковы медаль з фарфору, прысвечаны 50-годдзю Савецкай улады. Аўтар медалю — Л. Багданаў (Мінск). На другім здымку —ліцавы бок медалю, створанага гродзенскім медальерам В. Лапаціным у гонар 50-годдзя ВЛКСМ. Матэрыял — алюміній. А трэці медаль, прысвечаны 50-годдзю БССР, — з такога сучаснага матэрыялу, як пластмаса. Аўтар гэтага медалю — гамяльчанін А. Мадлінскі.

М. ТОЙБЕРМАН.

НАПЕРАД І ВЫШЭЙ!

ГУТАРКА З ГАЛОЎНЫМ РЭЖЫСЁРАМ БРЭСЦКАГА ТЭАТРА ІМЯ ЛЕНІНСКАГА КАМСАМОЛА БЕЛАРУСІ НАРОДНЫМ АРТЫСТАМ БССР ГЕОРГІЕМ ВОЛКАВЫМ

Рэпертуар бягучага сезона тэатра імя Ленінскага камсамола Беларусі адкрываюць тры спектаклі, у цэнтры якіх—Ленін: «Крамлёўскія куранты», «Дзень цішыні» і «Брэсцкі мір»...

Як самую пачэсную і самую адказную задачу, калектыў разглядае свае спробы далучыцца да мастацкага адлюстравання ленінскай тэмы і вобраза вялікага правадыра.

Некалькі дзён назад я пабываў у горадзе над Бугам, каб пагутарыць з галоўным рэжысёрам тэатра Георгіем Волкавым. Мы адасобіліся ва ўтульным пакойчыку, закурылі і — слова мае Г. Волкаў.

— Хвалюемся. Разумееш, інакш цяжка перадаць, чым мы жывём, калі даецца спектакль. Хвалюемся!—паўтарае ён, нібы шукаючы, як перадаць атмасферу ў тэатры ў гэтыя дні.—«Брэсцкаму міру» аддадзены самыя напружаныя тыдні творчай працы. Наогул у савецкім драматычным тэатры яшчэ не было спектакля аб тым, як Ленін у складанейшых умовах змагаўся за тое, каб забяспечыць маладой Савецкай краіне перадышку ў барацьбе з лютым ворагам... Гісторыкі даследвалі гэтую старонку біяграфіі нашай дзяржавы, мастацтва пакуль што—не. А першы крок заўсёды і заманлівы і небяспечны... Тэатр разам з драматургам Кастусём Губарэвічам самастойна звярнуўся да дакументаў той пары. Зразумела, жанр спектакля можна вызначыць па-рознаму: і дакументальная драма, і п'еса-хроніка, і нават прасцей—старонкі мінулага. Ды толькі ўсё роўна «Брэсцкі мір» на сцэне—па-мастацку прачытаныя дакументы.

— Георгій Андрэевіч, кажуць што ўвогуле дакументалізм у паказе гістарычных падзей і вобразаў дзеячоў мінулага робіцца арганічнай патрэбай і для работнікаў мастацтва, і для гледачоў. А што такое дакументалізм у вашым разуменні?

Волкаў глядзіць на мяне з-пад акуляраў дапытліва, нібы я сказаў нешта нечаканае для яго, і потым вяртае мне пытанне:

— Сапраўды—што гэта такое? Скрупулёзнае аднаўленне фактаў і партрэтнае падабенства? Перанос на сцэну хранікальных кінакадраў, чытанне ўголас урыўкаў са стэнаграм і пратаколаў? Што?—і ён чакае адказу ад мяне, а гэта бянтэжыць, бо мне хацелася б пачуць думку практыка тэатра.

Паўза атрымліваецца працяглая. Я здагадваюся, што яго словы—гэта ў каторы раз паўторанае пытанне, з якім рэжысёр на рэпетыцыях з акцёрамі і сам-насам са сваімі думкамі пра будучы спектакль шукаў найбольш дакладнага вырашэння складанай творчай праблемы. Цыгарэта ў Волкава гасне, ён доўга шукае запалкі... Нечакана прыгадвае, што «Куранты», як вядома, пачынаюцца з таго, што буйны рускі інжынер Забелін гандлюе запалкамі і не хоча супрацоўнічаць з новай уладай, з Саветамі.

— Калі ставіш гэтую п'есу, вельмі спакуслівым бывае падкрэсліць і нават зрабіць асноўным канфліктам спектакля лінію Забеліна. Ён жа і сапраўды спачатку настолькі адгароджаны ад рэвалюцыі, што яго драматычны паядынак з Леніным успрымаеш, як верагодную гісторыю, псіхалагічна ярка раскрытую драматургам. Магчыма, раней у такой трактоўцы «Курантаў» ніхто не сумняваўся. Але час бяжыць—і цяпер наўрад ці глядач задаволіцца тым, што на яго вачах тэатр паказвае, як Ленін «перацягвае» на свой бок упартага інтэлігента. З пункту гледжання чыстай драматургіі *гэта зроблена ў п'есе дакладна*. Давай вернемся да таго, што мы называем дакументалізмам. Дык вось, учытваючыся ў драму, мы на пяцідзесятым годзе Кастрычніка адчулі, што самы востры канфлікт п'есы нельга іграць з былым размахам, так, як яго ігралі ў саракавыя гады. Нельга абмяжоўвацца тым, што Ленін выглядае на сцэне пераканаўчым, аднак жа ўсяго толькі партнёрам па гутарках з тым жа Забеліным, эфектных і пасцэнічнаму выйгрышных эпізодаў, якія складаюць потым магістральную лінію спектакля. Не ведаю, ці ўспрымаецца гэта з залы, а мы, людзі тэатра, адчуваем, што варта ўсё ж неяк наблізіцца да Леніна—арганізатара вялікай ломкі і перабудовы Расіі. Так, канечне, цікава сачыць за тым, як старшыня Саўнаркома спрачаецца з інжынерам, але... Тут, мне здаецца, перавагу бярэ драматургічнае майстэрства Мікалая Пагодзіна, а дакументалізм дыктуе і ўдакладняе задачу — раскрываць вобраз Леніна шырэй, выходзіць за рамкі сцэнічнага канфлікту «Курантаў». Я зразумела гавару? Не палічы, нібы я ганю п'есу: я спрабую паказаць табе, як мы цяпер разумеем дакументалізм мастацтва.

Зноў паўза. Волкаў кладзе далоню на стос папак, у якіх, *я здагадваюся, п'есы, прысланыя* ў тэатр аўтарамі і Упраўленнем па распаўсюджванні новых драматычных твораў. «Мабыць, гэта чытаецца ўжо ноччу або ў выхадныя дні»,—думаю я, а Волкаў нібы ўгадвае мае думкі:

— Тут розныя ёсць. Часцей за ўсё—з выкарыстаннем самых вынаходлівых прыёмаў, прызначаных падтрымліваць увагу гледачоў. Чым? Ды абавязковым у драматургіі канфліктам—«хто каго?». Вярнуся да «Курантаў». Быў час, калі гэтая п'еса магла трымаць залу ў пэўным напружанні — здолее Ленін угаварыць Забеліна ці не. А цяпер? Ну, зразумела, мастацтва ніколі не абмяжоўвалася рэстаўрацыяй мінулага, забараняла яно сабе і адвольную мадэрнізацыю гісторыі і гістарычных асоб. Але быў такі перыяд у засваенні ім ленінскай тэмы, калі галоўным крытэрыем было—«падобна» ці «не падобна» паказанае на сцэне да пэўных старонак падручніка па гісторыі. Наш час, на маю думку, вымагае ад мастацтва наступнага кроку, і яно заклікана пераконваць—так было, такімі былі.

Мне карціць сказаць штосьці сваё, бо гаворка—з тых, якія датычацца і кожнага літаратара. Каб дапамагчы мне ўступіць у размову, Волкаў пытаецца, ці «схапіў» я, што ён мае на ўвазе.

— Незалежна ад ступені аўтарскай дакументалізацыі вы ў тэатры робіце спектакль... як бы гэта назваць? Ну, як мастацкае рэха пэўных падзей. А рэха ў моры і акіяне, вядома, можа падказаць пабудову дна, да якога далёка-глыбока.

— Магчыма, і так можна сказаць,—не вельмі ўпэўнена адказвае Волкаў.—Рэха?.. Хаця ў нашым тэатральным мастацтве ўвогуле тэрміналогія вельмі ж прыблізная і ўмоўная. Я зараз скажу табе, што наш тэатр назапасіў некаторы вопыт у распрацоўцы ленінскай тэмы. І заўсёды нас насцярожвае такая акалічнасць — устрымацца ад пагоні за тым, каб Ленін выглядаў на сцэне «ўвогуле» правадыром і «ўвогуле» чалавечным чалавекам або адкрываўся б толькі адной якой-небудзь гранню. Тут, зразумела, амаль усё залежыць ад выканаўцы галоўнай ролі...

У той дзень з раніцы я блукаў па тэатры і ўпотай падслухаў размову Волкава з адным акцёрам. «Разумееш, эмацыянальны маршрут тваіх учынкаў умоўна можна раскласці так: спачатку шукаеш... Адказ, парада, пытанне,—учынак шукаеш. Хай гэта будзе секунда, а калі трэба, трымай паўзу і тры мінуты. Знайшоў! Зрабіў—адказаў, загадаў, падпісаў паперу. пацісну ў руку... І абавязкова ацаніў зробленае. Хай ацаніў ледзь прыкметнай усмешкай, радасна ці нават разгублена, кароткім смехам, але абавязкова—ацаніў!..» І мне падумалася, што такі рэжысёрскі «пасыл» мае ў сабе нешта вельмі істотнае для акцёрскага самаадчування. Я і загаварыў пра гэты «пасыл», каб Волкаў шырэй адкрыў дзверы творчай лабараторыі.

— Ведаеш, здараецца, што маёй галоўнай мэтай бывае—адарваць акцёра ад магнітафоннай стужкі і ад экрана. Разумееш? Ён дома наслухаецца, у кіназале наглядзіцца—пачынаецца перайманне. Гэта ж заканамернае жаданне перш-наперш паверыць, што ты—падобны. А дакументалізм—не ў гэтым. Тэарэтычна, здаецца, мы ўсе ўсведамляем, як артыст павінен збіраць у адзіны *малюнак назапашанае* ім у часе хатняй работы і рэпетыцый. А вось жыццё... У наш час на першы план выходзяць акцёры з пакалення, якое не можа спадзявацца на непасрэдныя асабістыя ўражанні і ўласны жыццёвы вопыт як на грунт мастацкага вобразу часоў рэвалюцыі. І мы прыкладаем усе намаганні, каб абудзіць у выканаўцаў хваляванне ад сутнасці думкі ў кожны дадзены момант. І тут першая каштоўная здольнасць акцёра—гэта ўменне мысліць на сцэне.

Гледачы ведаюць, што сам Георгій Андрэевіч як артыст заўсёды гэтым уменнем і захапляе. У яго быў трохі нечаканы Паўка Карчагін—узарвецца, наробіць шуму і раптам стане прыцішаным, нібы сам прыслухоўваецца да сябе, абдумвае толькі што перажытае. Не было ў ім тады пафаснага крыку і вядомы маналог—«Жыццё даецца чалавеку толькі аднойчы...»—вымаўляўся Волкавым на сцэне нягучна, бо артыст не паўтараў нешта напісанае ў кнізе, а як бы знаходзіў патрэбнае слова самастойна. Праз многа гадоў я пабачыў яго ў ролі барона Урангеля («Фінал»). Чакаў, што на сцэне прадстане «той», з вядомага памфлета Д. Беднага, «ошень рюскі генерал». Не, нават намёку на карыкатуру не было ў волкаўскім Урангелі: ён таксама думаў—аб тым, як перацягнуць на свой бок салдацка-сялянскую масу, аб'яднаць пад сцягам,

Ад гістарычнага стрэлу «Аўроры» да грому касмічных ракет, ад першых баёў грамадзянскай да вялікай Перамогі над фашысцкай навалай, ад рокату першага трактара да сённяшняй калгаснай явы, ад маленькіх саматужных майстэрняў да магутнай, перадавой прамысловасці — вось шлях нашай краіны за пяцьдзесят гадоў Савецкай улады. Гэтаму шляху, галоўным яго этапам прысвечана дэкаратыўнае пано ў магазіне «Палітычная кніга». Аўтар яго — В. Мягкоў.

Іяганес Р. БЕХЕР

ПРАВАДЫР

Ён разбудзіў увесь сусвет
Словамі, што маланкай, громам
Над кантынентамі праляцелі
І па-над кожным домам.

Ён разбудзіў увесь сусвет
Словамі, што сталі мечам,
Хлебам надзёным і войскам
Ў бітве з голадам і галечай.

Ён разбудзіў увесь сусвет
Словамі, што машынамі сталі,
Камбайнамі і станкамі,
Рэкамі вогненнай сталі,

Электрасвятлом, руднікамі,
Дыханнем доменнай печы,
Словамі, што не пагаснуць
У сэрцы чалавечым.

Бертольд БРЭХТ

НЕПЕРАМОЖНЫ НАДПІС

У час вайны сусветнай
У камеры цямніцы італьянскае
Сан Карла,
Што поўная была салдатаў,
п'яніц і зладзеяў,
Салдат-сацыяліст алоўкам
хімічным на сцяне накрэсліў:
«Няхай жыве Ленін!»
У змрочнай камеры ўгары, ледзь
бачна,
Вялікімі літарамі напісаў:
«Няхай жыве Ленін!»

Ахоўнікі, ўбачыўшы гэта, паслалі
туды маляра,
Каб надпіс крамольны ён вапнаю
вытруціў.
Прайшоўся па літарах вапнай
маляр,
Але праступілі яны з-пад
пабелкі—
«Няхай жыве Ленін!»

Паслалі другога; той выбеліў
надпіс начыста,
І знік ён на колькі гадзін, але
ўранні,
Калі вапна прасохла, зноў—
«Няхай жыве Ленін!»

Паслалі ў камеру муляра.
З гадзіну літару за літарай скроб
ён той надпіс.
Закончыў. Высока ў камеры, хоць
і бясфарбны,
Але глыбока ў мур упісаўся
непераможны надпіс:
«Няхай жыве Ленін!»

— Цяпер ламайце мур!—сказаў
салдат.

Пераклаў з нямецкай мовы П. БІТЭЛЬ.

Юрый КОХ

МАГУТНАЯ РАКА

Праз кантыненты рака бушуе
І ўсе перашкоды крышыць.
Вязе на хвалях гады нявoлі
І, чорныя, ў моры топіць.

З ракі мінулых стагоддзяў
здолела ў рэчышча выліцца.
Глядзі, як прагна рака глытае
таго, хто рыў свабодзе магілу.

Бач, новы прыток імчыцца
насустрач
з чорнай зямлі афрыканскай.

Чуюцца ў стогне хваль праклёны
усім крывасмокам, якія знікаюць.

Чуеш, як пераможна шуміць
рака Першамайская, чуеш!

Пераклаў з серба-лужыцкай мовы Р. БАРАДУЛІН.

Васіль Хомчанка

РАЗМОВА Ў КАБІНЕЦЕ

АПАВЯДАННЕ

НА АДНУ з адказных пасад у апараце Саўнаркома прапаноўвалі таварыша Н. Яго кандыдатуру параіў Леніну Бонч-Бруевіч.

— Старанны працаўнік, — гаварыў пра яго Бонч-Бруевіч.—Добрасумленны. Усё, што скажаш, зробіць дакладна і ў час. Уседлівы.

— Добра, — сказаў Ленін. — Падашліце яго, калі ласка, да мяне.

Неўзабаве Н. быў у кабінеце Леніна. Размова працягвалася хвілін дваццаць. Як толькі Н. выйшаў з кабінета, Ленін запрасіў да сябе Бонч-Бруевіча.

— Я рашуча супраць вашай кандыдатуры,—сказаў Уладзімір Ільіч.—Рашуча.

— Не спадабаўся?—здзівіўся Бонч-Бруевіч.—Шкада. Работнік старанны.

— Старанны.

— Добры выканаўца.

— І ў гэтым я не сумняваюся. Зробіць усё, што загадаеш. Цюцелька ў цюцельку. Ад літары загаду, цыркуляра не адступіць ні на іёту.

— Не зусім вас разумею,—развёў рукамі Бонч-Бруевіч. — Чым жа благі работнік, які стараецца дакладна выканаць нашы дырэктывы і загады?

— Не разумееце? Дзіўна. Кожны работнік, Уладзімір Дзмітрыевіч, а тым больш адказны, павінен быць не толькі выканаўцам. А ўменне разважаць, думаць, крытыкаваць, адстойваць свае погляды? Гэта што ж — не абавязковая якасць для савецкага і партыйнага работніка?

— Абавязковая.

— А ваш Н., атрымаўшы любы загад, разважаць не стане. Выканае, і ўсё. Ён не падумае, ці адпавядае гэты загад, пасланы зверху, умовам месца, часу, ці будзе гэта на карысць справе. Таварыш Н. крычаць, пратэставаць, аспрэчваць не будзе. Глядзіць мне ў рот, і што б я ні сказаў, згаджаецца: «Правільна, так точна...» Ну хоць бы раз запярэчыў. А я ж яму знарок і не зусім правільныя ісціны выказваў. Салдат.

Уладзімір Ільіч выпрастаўся, выцягнуў рукі па швах, падрабляючыся пад таварыша Н., прамовіў:

— Слухаю. Правільна. Усё правільна.

І засмяяўся.

Засмяяўся і Бонч-Бруевіч:

— Ён, Уладзімір Ільіч, проста разгубіўся перад вамі.

— Не, не тое. У яго нешта ёсць ад аўтамата. Ён—рэха. Скажаш «а», і ён паўторыць яго, як рэха. Чуць жа ўвесь час сваё рэха нікуды не варта.

— Значыць, вы супраць кандыдатуры Н.?

— Супраць.

Ленін падышоў да Бонч-Бруевіча, стаў перад ім, засунуўшы абедзве рукі пад крыссе пінжака.

— Нам, Уладзімір Дзмітрыевіч, трэба сур'ёзна думаць над выхаваннем у партыйных і савецкіх работнікаў ініцыятывы. Лягчэй за ўсё зрабіць з чалавека аўтамата-машыну, сляпога, бяздумнага выканаўцу. Спусцілі яму цыркуляр—кроў з носа, а выканай. Ну, а калі той цыркуляр, мякка кажучы, памылковы? А для пэўнага месца нават шкодны? Усё адно выконвай? Вы ж, Уладзімір Дзмітрыевіч, ведаеце, колькі яшчэ выходзіць з нашых наркаматаў недарэчных распараджэнняў. Саўнаркому прыходзіцца іх папраўляць, адмяняць. Узяць бы хоць вунь той загад, што ў наркамземе выдалі. А многія мясцовыя таварышы, да якіх дайшло тое распараджэнне, выконваць яго пачалі. Ды яшчэ як старанна! І, канечне, наламалі дроў.

Ленін нагнуўся над сталом, нешта борстка напісаў на шматку паперы, прачытаў, падумаў і яшчэ дапісаў.

— Я пытаўся ў яго,—зноў пачаў расказваць Ленін пра сваю размову з Н.,—як вы думаеце выпраўляць становішча са школамі? «Як Саўнарком вырашыць»,—адказвае. «Ну, а самі вы як думаеце? З чаго пачнеце?» Н. амаль даслоўна паўтарае дырэктывы, якія былі прыняты намі год назад. Я пытаю: «Вы лічыце правільнымі гэтыя палажэнні?» «А як жа,—адказвае.—Вы ж іх, таварыш Ленін, зацвердзілі». «Яны ўстарэлі,—кажу.—Сёння мы іх будзем адмяняць». Стаіць, маўчыць.

Бонч-Бруевіч усё ж паспрабаваў абараніць Н.:

— Проста ён перад вамі, Уладзімір Ільіч, разгубіўся. Ваша высокае службовае становішча...

— Не тое,—перапыніў яго Ленін.—Што значыць высокае становішча? Высокі пост? Нас выбіраюць на гэты пост рабочыя і сяляне. Яны і ёсць самая высокая інстанцыя... Н. член партыі, і ў партыі мы з ім роўныя. Раз і назаўсёды трэба пераканаць кожнага камуніста, што, якую б ён ні займаў высокую службовую ступень у партыі, другі камуніст не павінен станавіцца перад ім на дыбачкі. Нецярпімы і тыя, хто становіцца на дыбачкі, і тыя, каму падабаецца, каб перад імі так станавіліся. Камуністы — члены раў-на-праў-ныя,—паўтарыў ён па складах.

Некаторы час Ленін, нахмурыўшыся, глядзеў на Бонч-Бруевіча, а потым ступіў да яго, узяў за локаць:

— Дарагі Уладзімір Дзмітрыевіч, гэта вельмі важнае пытанне. Над гэтым трэба сур'ёзна задумацца. Наш савецкі і партыйны апарат павінен складацца з людзей, якія б творча падыходзілі да кожнай справы, умелі і не баяліся разважаць і думаць. Ду-маць!

Бонч-Бруевіч працёр шкельцы акуляраў:

— З тым, што вы зараз гаварылі, згодзен цалкам. Наконт Н. можна было б і паспрачацца. Але ж ваша праўда — чалавек ён не зусім ініцыятыўны і занадта асцярожны.

— Рэха, — сказаў Ленін.

— Уладзімір Ільіч, — крыху схіліўшы на бок галаву, сказаў Бонч-Бруевіч. Хітрая ўсмешка трапятала ў яго вусах. — А калі я назаву другую кандыдатуру на гэту пасаду?

— Калі ласка, каго ж?

— Таварыша В.

— Гэта якога ж? Іх у нас два.

— Старэйшага. Земляка вашага, галгара.

— А-а, ведаю.—Ленін пільна зірнуў на Бонч-Бруевіча.—Хітрыце, Уладзімір Дзмітрыевіч. Кандыдатуру, так сказаць, прапануеце палярную. Калючую, кусліўую.

— Зубастую,—згодна кіўнуў Бонч-Бруевіч.

— А хатні арышт ён адбыў? Я пакараў яго пяццю суткамі арышту.

— Не паспеў. Вы ж распарадзіліся, каб адбываў у нерабочыя дні. А ў яго яшчэ ніводнага нерабочага дня не было.

— За цэлы месяц?

— За паўтара месяца.

— Упарты, энергічны, але свавольны, — успамінаў Уладзімір Ільіч якасці В.—За свавольства я і арыштаваў яго.—Азіраючыся на Бонч-Бруевіча, на яго трапяткую, напалову схаваную ў вусах усмешку, ён прайшоўся па кабінеце, спыніўся пасярэдзіне, задумаўся.

— Таварыш цікавы. Умее думаць,—сказаў сам сабе.

Вярнуўся да стала і рашуча махнуў рукой:

— Падыдзе. Я за яго кандыдатуру.

— А калі ён, так сказаць, у піку начальству заўпарціцца?

— Калі з эгаістычных мэт—пакараем, будзе памыляцца—паправім. А працаваць з ім цікава. Гэты глядзець у рот і старацца адгадваць, чаго ты хочаш, не будзе. Запрасіце яго да мяне. Зараз.

— А як жа арышт? Пяць сутак?

— Адбудзе. У нерабочыя дні.

Бонч-Бруевіч выйшаў у прыёмную і сказаў Фоціевай, каб яна адшукала В. і запрасіла яго да Леніна. А Ленін хадзіў па кабінеце і думаў пра В.

«Чалавек ён незалежны, горды, але не ганарлівы. Часам яршысты. Рэзкі ў спрэчках, асабліва, калі абараняе свае погляды і рашэнні. З такімі і паспрачацца цікава. Карысна. Шліфуеш свае рашэнні. На яго контрдовады натыкаешся, як на рыфы. Значыць, трэба ўлічваць гэтыя рыфы».

Ленін нецярплівай скорай паходкай выйшаў з кабінета ў прыёмную.

— Ну, дзе таварыш В.? Знайшлі?

— Знайшлі,—адказала Фоціева. — Дома. Сёння ў яго выхадны дзень. Ён усю ноч працаваў. Акрамя таго, ён, Уладзімір Ільіч, і арышт заадно адбывае. Першыя суткі.

— Што ж,—павярнуўся Ленін, каб ісці ў кабінет.—Папрасіце тады яго да мяне заўтра. А сёння хай адбывае арышт.

...Астатнія чацвёра сутак таварыш В. адбыў, ужо будучы на новай пасадзе.

РЭСПУБЛІКАНСКІ ФЕСТЫВАЛЬ МАЛАДОЙ ПАЭЗІІ

З мэтай стварэння новых высокамастацкіх твораў аб камсамоле і моладзі, з мэтай выяўлення новых маладых паэтычных сіл і прапаганды творчасці маладых аўтараў ЦК ЛКСМБ і Саюз пісьменнікаў Беларусі вырашылі правесці ў гэтым годзе рэспубліканскі фестываль маладой паэзіі. Прымаць удзел у ім маюць права маладыя паэты не старэй 25 год.

Рэспубліканскі фестываль маладой паэзіі праводзіцца ў тры туры: раённыя — у чэрвені, абласныя — у ліпені, заключны ў горадзе Мінску — у верасні.

Для правядзення фестывалю ў раёнах, гарадах і абласцях ствараюцца аргкамітэты. На заключны тур у сталіцу рэспублікі дапускаюцца па 4 паэты ад кожнай вобласці.

Маладыя паэты прадстаўляюць на фестываль творы аб камсамоле і моладзі, творы патрыятычнага і грамадзянскага гучання. Пераможцы заключнага тура ўзнагароджваюцца ганаровымі граматамі, дыпломамі, творчымі камандзіроўкамі па рэспубліцы. Яны выступяць са сваімі творамі па рэспубліканскім радыё і тэлебачанні.

Лепшыя творы ўдзельнікаў фестывалю будуць апублікаваны на старонках маладзёжных газет і часопіса «Маладосць».

Створана журы рэспубліканскага фестывалю маладой паэзіі. Журы ўзначальвае сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР П. Панчанка.

ПРАТАТЫП ГЕРОЯЎ Я. КОЛАСА і А. ФАДЗЕЕВА

Жыхары вёскі Мікалаеўшчына свята захоўваюць памяць аб сваім земляку Аляксандру Антонавічу Сянькевічу. Цікавая біяграфія ў гэтага чалавека. А. Сянькевіч нарадзіўся ў 1884 годзе. У 1902 годзе з залатым медалем скончыў Нясвіжскую настаўніцкую семінарыю. Будучы ў 1905—1906 гадах настаўнікам у Мікалаеўшчыне, арганізаваў першы беларускі настаўніцкі з'езд. Потым ён эмігрыраваў у Амерыку. У Балтыморы закончыў медыцынскі інстытут. У 1917 годзе Сянькевіч вяртаецца ў Расію. Працуе ў Хабараўску, а затым ва Уладзівастоку. У часе японскай і белагвардзейскай інтэрвенцыі арганізоўвае таёжны шпіталь, дзе лечыць параненых партызан, у тым ліку і Сяргея Лазо. З 1921 года ён працуе наркомам аховы здароўя БССР, загадчыкам аддзела агітацыі і прапаганды Барысаўскага і Віцебскага акружкомаў, загадчыкам аддзелаў друку, агітацыі і прапаганды ЦК КПБ. Выбіраўся членам ЦК і членам бюро ЦК КПБ, загадваў беларускім сектарам Камуністычнага універсітэта нацыянальных меншасцяў, чытаў лекцыі па гісторыі ВКП(б) і ленінізму.

У 1932 А. Сянькевіч быў назначаны дырэктарам Інстытута гігіены і санітарыі Наркамздрава СССР. У Маскве А. Сянькевіч выбіраўся дэпутатам Массавета. З 1935 па 1937 год ён працуе ва Усесаюзным радыёкамітэце. Памёр А. Сянькевіч у 1938 годзе.

Аляксандр Антонавіч быў прататыпам вобразаў Садовіча ў рамане «На ростанях» і Баса-Грэнкі ў п'есе «Забастоўшчыкі» Якуба Коласа. Знаёмства з гэтым чалавекам дапамагло Аляксандру Фадзееву стварыць характар доктара Сташынскага ў рамане «Разгром».

Імем А. Сянькевіча названы параход, вуліца ў вёсцы Мікалаеўшчына. Новай бальніцы ў горадзе Стаўбцы таксама прысвойваецца яго імя.

Матэрыялы пра жыццё і дзейнасць А. Сянькевіча збіраюць музей пры ГПТВ-15 у пасёлку Вялікі Камень Шкотаўскага раёна, раённы школьны музей Партызанскага раёна Прыморскага краю, школьны музей у вёсцы Фролаўка (месца рэзідэнцыі партызанскага рэўштаба), краязнаўчы музей імя Арсеньева ва Уладзівастоку.

Добра было б, каб у Мікалаеўшчыне ў новым Доме культуры таксама расказвалася пра А. Сянькевіча. Трэба на тым месцы, дзе была старая школа, устанавіць мемарыяльную дошку з указаннем гадоў, калі тут вучыліся А. Сянькевіч і Я. Колас, калі настаўнічаў А. Сянькевіч і ў якім годзе быў настаўніцкі з'езд.

А. КАМАРОЎСКІ, студэнт БДУ імя Леніна.

У ПРЭЗІДЫУМЕ СП БССР

У ПЯТНІЦУ, 18 красавіка, адбылося чарговае пасяджэнне прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў БССР.

З паведамленнем аб падрыхтоўцы да 25-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў выступіў другі сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР І. Шамякін. Аб тым, як рыхтуюцца да гэтай гадавіны калектывы рэдакцый перыядычных выданняў Саюза пісьменнікаў, што ўбачаць у бліжэйшы час на старонках газет і часопісаў чытачы, расказалі галоўны рэдактар часопіса «Полымя» П. Кавалёў, галоўны рэдактар часопіса «Неман» А. Макаёнак, галоўны рэдактар часопіса «Беларусь» М. Калачынскі, галоўны рэдактар газеты «Літаратура і мастацтва» Н. Пашкевіч, намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Маладосць» В. Зуёнак.

Наступнае пытанне, якое было на парадку дня пасяджэння, — умацаванне творчых кантактаў паміж Саюзам пісьменнікаў БССР і Інстытутам літаратуры імя Я. Купалы Акадэміі навук рэспублікі. Даклад па гэтым пытанні зрабіў дырэктар Інстытута В. Барысенка. К. Крапіва, А. Бачыла, Я. Брыль, Д. Бугаёў, П. Дзюбайла, П. Глебка, Ул. Калеснік, А. Мальдзіс, І. Мележ, А. Пальчэўскі, І. Шамякін, якія прынялі ўдзел у абмеркаванні даклада, выказалі рад канкрэтных заўваг і прапаноў аб пашырэнні і ўмацаванні творчых і дзелавых сувязей паміж пісьменніцкай арганізацыяй рэспублікі і Інстытутам літаратуры АН БССР.

Прэзідыум даручыў сакратарыяту праўлення ў бліжэйшы час распрацаваць сумесна з вучоным саветам Інстытута літаратуры канкрэтны план творчага супрацоўніцтва Інстытута і Саюза пісьменнікаў.

Затым на пасяджэнні была абмеркавана творчая і арганізацыйна-масавая работа абласных аддзяленняў Саюза пісьменнікаў.

Са справаздачай аб выніках праверкі работы абласных аддзяленняў выступіў старшыня рэвізійнай камісіі Саюза пісьменнікаў М. Гарулёў. На пасяджэнні выступілі сакратары аддзяленняў: Магілёўскага — П. Шасцерыкоў, Гродзенскага—А. Карпюк, Гомельскага — Л. Гаўрылкін. Па закранутых імі пытаннях выказаліся К. Крапіва, П. Кавалёў, А. Пысін, М. Ткачоў, І. Шамякін, С. Шушкевіч.

Адзначаючы тое добрае, што ёсць у рабоце абласных аддзяленняў Саюза пісьменнікаў БССР, яны гаварылі і аб недахопах у іх дзейнасці. Так, у прыватнасці, удзельнікі абмеркавання выказалі пажаданне, каб абласныя аддзяленні працавалі ў больш цесным кантакце з рэдакцыямі абласных газет, каб планы сваёй работы яны ўзгаднялі з планамі работы мясцовых органаў, каб творчая і арганізацыйна - масавая работа аддзяленняў не абмяжоўвалася абласным цэнтрам, каб яна ахоплівала і раёны вобласці.

На пасяджэнні ў члены Саюза пісьменнікаў Беларусі прыняты В. Дайліда, Ул. Кудзінаў, А. Пінчук, В. Рагойша і А. Слесарэнка.

ЯНЫ ПРЫНЯТЫ Ў САЮЗ ПІСЬМЕННІКАЎ

Празаік ВІКТАР ДАЙЛІДА. Нарадзіўся ў 1930 годзе ў пасёлку Славінск Слуцкага раёна. У 1957 годзе скончыў Мінскі педагагічны інстытут імя М. Горкага. Працаваў настаўнікам, дырэктарам васьмігодкі, рэдактарам студыі тэлебачання. Цяпер — дырэктар Чапліцкай сярэдняй школы на Случчыне. Першае апавяданне надрукаваў у 1953 годзе. Тры гады назад выпусціў кнігу прозы «Вясна, хлопцы, вясна...» Член КПСС.

Празаік УЛАДЗІМІР КУДЗІНАЎ. Нарадзіўся ў 1935 годзе ў горадзе Бранску. У 1958 годзе скончыў Маскоўскі горны інстытут. Доўгі час працаваў—майстрам, тэхнаруком, прарабам — на горных распрацоўках і ў кар'ерах. Цяпер — загадчык аддзела прозы часопіса «Неман». Літаратурнай дзейнасцю займаецца з 1961 года. Летась у выдавецтве «Беларусь» выйшаў першы зборнік яго апавяданняў і аповесцей «Разделение радости».

Празаік і драматург АРКАДЗЬ ПІНЧУК. Нарадзіўся ў 1930 годзе ў г. п. Васілевічы на Гомельшчыне. Быў курсантам вайсковага вучылішча і слухачом курсаў палітсаставу. Летась завочна скончыў Літаратурны інстытут імя А. М. Горкага. Працуе начальнікам аддзела акруговай газеты. Піша з 1959 года. Аўтар п'ес «Не ўсё пра каханне», «Многа — мала» і некалькіх апавяданняў.

Крытык і літаратуразнаўца ВЯЧАСЛАЎ РАГОЙША. Нарадзіўся ў 1942 годзе ў вёсцы Ракаў Валожынскага раёна. У 1963 годзе скончыў філалагічны факультэт Белдзяржуніверсітэта, а ў 1967 — аспірантуру пры ім. Кандыдат філалагічных навук. Старшы выкладчык кафедры беларускай літаратуры БДУ імя У. І. Леніна. Крытыкай і літаратуразнаўствам займаецца з 1961 года. Летась выйшла з друку яго кніга «Паэтыка Максіма Танка». Член ВЛКСМ.

Празаік АЛЯКСЕЙ СЛЕСАРЭНКА. Нарадзіўся ў 1919 годзе ў горадзе Кіеве. Адукацыя — спецыяльная вышэйшая. Працаваў акцёрам кіно і філармоніі, рэжысёрам самадзейных калектываў. Заслужаны дзеяч культуры рэспублікі. Працуе навуковым супрацоўнікам Літаратурнага музея Якуба Коласа. Аўтар кніг успамінаў і брашур «Народны паэт БССР Якуб Колас» (1958), «Дарогі і песні» (1965) і «Дарагія абліччы» (1969). Член КПСС.

які мог бы супрацьстаяць чырвонаму сцягу рэвалюцыі. Учэпістыя вочы, уменне выслухаць і зразумець, імгненная рэакцыя, разважлівыя ноты ў голасе... І калі што і было смешным у гэтым генерале, дык салодкае прадчуванне перамогі над ленінскай Расіяй: падманлівыя заклікі абвешчаны, мужыкі пабягуць пад сцягі Урангеля, ён пакажа ім рукой у пальчатках кірунак на поўнач і бальшавізму—капут... Артыст трапна ўдарыў па гэтых клавішах ролі, і вобраз успрымаўся як жывы характар небяспечнага, хоць і асуджанага на ганебны фінал ворага Савецкай улады. Ды і ў другарадных ролях Волкаў абавязкова знойдзе зручны выпадак, каб гледачы паслухалі, аб чым разважае яго персанаж. Скажам, салдат Пікалаў з «Любові Яравой» у гэтага артыста выглядаў часам нават дурнаватым, а часам мудрым дзіваком, але як толькі з яго вуснаў зрывалася трывожная думка пра зямлю, мы, гледачы, прыслухоўваліся да споведзі пакутлівага сэрца: «Зноў баба адна касі»,— гаварыў ён у шчырай роспачы, паглядаючы тужлівымі вачыма ў бездань неба, нібы збіраўся ў вырай да родных гоняў і не мог адляцець... Гэтая мастацкая патрэба артыста выказацца ўголас пра тое, чым поўніцца галава героя, перайшла і ў творчую індывідуальнасць Волкава-рэжысёра. Лепшыя яго спектаклі, дазволю сабе сказаць, абаяльныя інтэлектуальным пошукам.

— Уменне мысліць цяпер неад'емнае ад разумення «талент»,—гаворыць Волкаў.—Перш чым звярнуцца да п'ес з вобразам Леніна мы абвясцілі ў тэатры конкурс. Кожны, хто адчуваў сябе здольным наблізіцца хоць у некаторай ступені да мэты, самастойна працаваў, а потым паказваўся мастацкаму савету. Адзінадушна выбралі Анатоля Логінава. З ім працуем. Як? Ведаеш, за ўсё жыццё я, мабыць, не прачытаў столькі кніг, як у час працы над «Курантамі», «Днём цішыні» і «Брэсцкім мірам». Канечне, гэта не азначае, быццам нам давялося пачынаць з самага пачатку— не, яшчэ з піянерскіх збораў мы вывучаем жыццё і дзейнасць правадыра. Аднак, калі табе прадстаіць самастойна—падкрэслю: самастойна!— вызначыць і агульны пафас мастацкага твора, і дэталёва распрацоўваць кожны эпізод, неяк інакш чытаюцца ленінскія працы. І чым больш паглыбляешся ў іх, тым больш палохаешся сваёй дзёрзкасці. Адкрываеш такія глыбіні, што раптам з'яўляецца перакананне, шчыра прызнаюся, што мастацтва ўвогуле не можа перадаць усёй велічы гэтага чалавека... Давай удакладнім: у адным творы—сцэнічным ці скульптурным, кіно ці ў музыцы—гэта немагчыма. Можна толькі дамагчыся, каб адна якая-небудзь сфера дзейнасці ўспыхнула б і асвяціла сапраўдным мастацтвам вобраз.

— «Адна сфера дзейнасці» і «грань»—я не адчуваю вялікай розніцы ў гэтых разуменнях, Георгій Андрэевіч.

— Я ж кажу—наша тэрміналогія!—у роспачы разводзіць рукі Волкаў, а я здагадваюся, што ён дакарае мяне за някемлівасць. — Нават у нашай практыцы бывала, што ў адным эпізодзе выканаўца паказвае «самага чалавечнага чалавека», а там «простага, як праўда», у наступным—бязлітаснага да ворага, а пасля чупым такім, што хоць ты стаў верш «Ленін і пячнік»... Трохі арганізатар, трохі сем'янін, трохі дзяржаўны дзеяч, трохі аматар палявання. І гэтак далей. Мітусня атрымліваецца, мазаіка, якую не збярэш у «наогул», — яшчэ добра, калі артыст знойдзе адпаведную кожнай такой «падтэме» ступень тэмпераментных напаўненняў і тым утрымае ўвагу гледачоў, а то, бывае, крыху пагасне напал на сцэне і ў зале павявае халадком абыякавай сузіральнасці...

— Абыякавасць і тэатр — з'явы не сумяшчальныя!

— Правільна, хоць і банальна, — паблажліва ўсміхаецца мой субяседнік. — І асабліва крыўдна, калі мы, тэатр, вінаваты ў гэтым. Аналізуеш, пакутліва шукаеш прычыны, паглыбляешся ў працэс папярэдняй падрыхтоўкі спектакля. І, ведаеш, так часта зноў і зноў звяртаешся да мхатаўскага вопыту. Вызначы акцёру тэму вобраза, вылушчы «зерне» ролі, пастаў задачы, здольныя абудзіць у ім творчую фантазію і эмацыянальную памяць... Адным словам, працуй у адпаведнасці з патрабаваннямі навукі аб мастацтве акцёра — тады мэта будзе бліжэй.

«Тэма вобраза» і «зерне ролі»—тэрміны рабочыя. Я ўспамінаю, што, напрыклад, Неміровіч-Данчанка ў «Горы ад розуму» назваў «зернем» ролі Соф'і... чайную ружу! Парадаксальна, але гэткае дзівоснае не для тэатральнага вуха вызначэнне дапамагала актрысе ствараць цэласны характар. Цяпер, скажам, Таўстаногаў зусім інакш «чытае» той жа вобраз Соф'і ды і «Гора ад розуму» ўвогуле.

Або «скразное дзеянне» ў тэрміналогіі Станіслаўскага ці «куды вы накіроўваеце свой тэмперамент» паводле Неміровіча. На адной і той жа сцэне, у адным і тым жа спектаклі («Цар Фёдар» у МХАТ'е) адзін выканаўца галоўнай ролі жыў жаданнем—«не хачу ўладарыць, але павінен, бо я нашчадак Грознага», другі—«не магу, але хачу і буду, буду, як умею!» Усё астатняе было аднолькавым.

Выходзіць, што «зерне» і «скразное дзеянне» дакладна вызначаюцца пры сустрэчы ролі з выканаўцам.

— Акцёра трэба нацэліць на тэму, каб вызначыць рэчышча яго шуканняў. Дзейсная лінія паводзін тады створыцца выразная і мэтанакіраваная. Так, у «Курантах» на нашай сцэне Ленін выступае як арганізатар і будаўнік новай Расіі, паглыблены ў безліч тэрміновых спраў, сярод якіх яму даводзіцца вырашаць і больш прыватныя задачы. Але ўся ўвага сканцэнтравана на гэтым—перабудова краіны. І Забелін—адзін з тых, каго варта прыцягнуць да актыўнага супрацоўніцтва... Не ведаю, ці атрымалася, як мы намячалі, але для нас куды важней было паказаць страсць Леніна ў здзяйсненні незвычайных для расійскіх умоў планаў.

У «Дні цішыні» нам дарагая была, умоўна кажучы, лірычная інтанацыя драмы. Ленін у роздуме пра мір. Навокал ворагі, краіна адбіваецца ад інтэрвентаў і контррэвалюцыянераў усіх адценняў,— Ленін выношвае ідэю міру, узважвае «за» і «супроць». Гэта і шукалася на рэпетыцыях — як выспявае рашэнне, як вызначаецца галоўны кірунак дзейнасці. Гэты спектакль як бы прэлюдыя да «Брэсцкага міру», дзе Ленін вядзе сапраўдны бой з апазіцыянерамі, змагаецца за адзіна правільны выхад са становішча. Доказы яго апанентаў выглядаюць часам вельмі пераканаўчымі, але ён выдатна вядзе палеміку і цаной неверагодных душэўных і інтэлектуальных намаганняў дасягае мэты.

У гэты гістарычны момант яго талент палітычнага змагара раскрыўся асабліва ярка, бо перад ім былі не ворагі і не абмежаваныя «спецы», а члены ЦК партыі, і памыляліся некаторыя з іх, зыходзячы з тых перакананняў, якімі жывуць. Таму, мне здаецца, спектакль дае падставы па-мастацку вобразна раскрыць якраз рысы Леніна-палеміста, хоць ён і тады спалучаў у сабе, як заўсёды, і выдатнага стратэга, і смелага дыпламата, і вучонага-марксіста. Паўтараю, усяго не ахапіць у адным творы аднаму выканаўцу. Калі ў нашым ранейшым спектаклі «Фінал» тэатр засяродзіў сваю ўвагу на тым, каб раскрыць Леніна-стратэга, геніяльна прадбачлівага ў выбары галоўнага фронту барацьбы за Савецкую ўладу і вызначэнні «формулы перамогі», дык гэта не азначае, што мы адмаўляліся ад шматграннасці, — дакладная акцёрская задача дапамагае выканаўцу скіраваць волю на вырашэнне пэўнай мэты і стрымлівае яго жаданне іграць «увогуле» Леніна...

Я гавару схематычна, спрашчаю тое, што мы калектыўна і паасобку перажываем, калі на афішы ў нас стаіць назва аднаго са спектакляў, пра якія мы зараз гутарым. Хвалюемся. Штосьці, здаецца, знайшлі і ўжо замацавалі, аднак раніцай хто-небудзь з акцёраў прынясе кнігу ўспамінаў пра Леніна, раскрые там, дзе закладка, прачытае... Зноў штосьці перайначваем, паўтараем, вяртаемся да папярэдніх варыянтаў, тэлеграфуем аўтару п'есы...

Пра напружаны творчы акт, якому не бывае заканчэння, пакуль спектакль ідзе на сцэне, здагадваешся сам. Давай спашлёмся на адно выказванне Сальвіні. Тым, хто здзіўляўся высокаму мастацтву яго трагедыйнай манеры вымаўляць нават даўно ўсім вядомыя словы, ён гаварыў: «Звычайная рэч. Я прачытаў гэтае месца восемсот разоў і тады зразумеў, як гэта трэба іграць». І сапраўды, як часта мы адкрываем для сябе нешта істотнае для ўвасаблення на сцэне пасля таго, як у каторы раз звернемся да сціслай мовы дакумента, да стэнаграмы ці рукапіснай працы Леніна!.. Бясконцая праца, заўсёднае захапленне!.. Своеасаблівасць яе ў тым, што кожную падрабязнасць на сцэне трэба суадносіць з агульнай канцэпцыяй, з агульным пафасам пастаноўкі. Усё падначалена вышэйшай мэце — раскрыць стрыжань драматычнай гісторыі. Каб кожны рух думкі, душэўны парыў, жэст, крок—усё раскрывала задуму. Да гэтага імкнёмся.

І напраміла бог прашу, не пішы ў газеце, нібы рэжысёр Волкаў бывае задаволены знойдзеным і паказаным на сцэне.

— Ніколі?

— Зараз адкажу... Не, я схлусіў бы, сказаўшы, што не было хвілін творчай асалоды ў працы. Больш таго, калі даём прэм'еру, з трапяткім сэрцам прыслухоўваемся да залы і раптам чуем апладысменты,—мільгае думка-надзея: поспех. Здаецца, узышлі на новы перавал. Віншуем адзін аднаго, моцна ціснем рукі... А ноччу раскрываеш том Леніна... Якая ў нас складаная прафесія!—зрываецца ў Волкава шчыры вокліч, і ён зноў запальвае цыгарэту.—Да сапраўднага поспеху яшчэ далёка. Мы пакуль што ў малым кабатажным плаванні, трымаемся каля берагу, а наперадзе—акіян. Разгадаць і, што значна цяжэй, паказаць на сцэне прыроду нараджэння і крышталізацыі ленінскай думкі, ленінскай веры—гэта захапляе нават тады, калі разумееш, што тэатр толькі набліжаецца да запаветнага.

Разгортваю працу Леніна «Дзве тактыкі сацыял-дэмакратыі ў дэмакратычнай рэвалюцыі». Чытаю, што ён заклікае паказваць масам «во всем его величии и во всей его прелести наш демократический и социалистический идеал...» Гэты палітычны заклік мае вялікае значэнне і для мастацтва ўвогуле, бо ў ім ёсць, на маю думку, і эстэтычнае крэда—мы абавязаны жыва і ярка раскрываць і ідэал нашай рэчаіснасці ва ўсім яго харастве. І тут спектаклі на ленінскую тэматыку адыгрываюць велізарную ролю.

Тэатр на тое і тэатр, што ён ідзе да такога вось раскрыцця ідэалу заўсёды, не вычэрпваючы ўсяго ў адным прадстаўленні. Калі перагарнуць нашы афішы, дык гэты ідэал мы—больш або менш удала з мастацкага пункту гледжання—сцвярджалі і ў «Як гартавалася сталь», і ў «Юнацтве бацькоў», і ў «Маладой гвардыі», і ў «Старых сябрах», і ў «Любові Яравой», і ў «Брэсцкай крэпасці», і ў «Іркуцкай гісторыі», і ў «Сэрцы на далоні».

...Курыць больш нельга — гаспадар адчыняе фортку, хавае ў шуфляду якуюсьці п'есу, робіць заметку ў календары. Гутарка скончана. Не зусім паслядоўная — як пошук, як разведка, як намацванне сцежкі. Галоўнае для тэатральных дзеячоў— тое, што на сцэне. І для нас, гледачоў, таксама. Сёння тыя брэстаўчане, якія глядзяць «Брэсцкі мір», будуць бачыць і ацэньваць вынікі творчай працы свайго тэатра, працы, якой не бывае заканчэння для сапраўднага мастака.

Барыс БУР'ЯН.

ТВОРЧАСЦЬ ПАТРАБУЕ ЖЫЦЦЯ

АПН прапануе ўвазе чытачоў фрагменты гутаркі карэспандэнта часопіса «Советский экран» з вядомым акцёрам тэатра і кіно Інакенціем Смактуноўскім. Цалкам гэты матэрыял будзе апублікаваны ў адным з бліжэйшых нумароў часопіса.

— ІНАКЕНЦІЙ МІХАЙЛАВІЧ, можа, вы раскажаце, аб тайнах нараджэння ролі?

— Тайнах? Можа, хто-небудзь з акцёраў і валодае якімі-небудзь тайнамі. Я ж — не. Я не шаман, не алхімік і ўжо, канечне, не авантурыст. І з аднаго гэтага зусім не маю ніякіх тайн. Патаемных ходаў і намераў.

Для мяне непахісна адно: наш від творчасці не просты. Драматычнае мастацтва не дало ды і не можа даць сваіх Пушкіных і Моцартаў. Ужо і таму, што мы выканаўцы. Мы паслядоўнікі. Мы акцёры. Мы толькі дзейнічаем па чыім-небудзь калісьці напісаным драматургічным матэрыяле. Мы залежым ад яго, мы павінны растварыць сябе ў ім, калі, зразумела, хочам найбольш поўнага выяўлення сутнасці ролі. А для такога пранікнення трэба толькі адно: праца. І таму нам, людзям, не пазбаўленым прафесіянальных здольнасцей, трэба ўкласці многа звычайных сіл, каб чагосьці дасягнуць, — у гэтым другім коле вывучэння чалавека і яго асяроддзя.

Вялікі піяніст, рэдкі выканаўца Святаслаў Рыхтэр працуе па 5—6 гадзін, не ўстаючы з-за раяля. Чарадзейка пластыкі, дзівосны майстар руху, грацыі Майя Плісецкая раскажа вам, што такое штодзённы, знясільваючы трэнаж ля станка. Здаецца, гэта ў іх называецца «разагрэцца». У Аляксея Баталава, акцёра, які ўпершыню ўзняў цэлы пласт у мастацтве, падарыў усім нам у сваіх работах цудоўныя вобразы савецкіх маладых людзей, ад напружання баляць вочы, для яго творчасць — вялікая праца...

Творчасць патрабуе самаахвярнай аддачы ўсяго сябе, патрабуе ўсяго жыцця. Калі і ёсць якая-небудзь тайна ў нашай працы, дык вось яна, гэтая тайна. Можа быць, і нават напэўна, ёсць акцёры, якія працуюць лёгка, «па-моцартаўску». Але дзе ж іх моцартаўска-пушкінскія вышыні? Я іх не ведаю. Ды і ці ёсць яна, ці не легенда моцартаўская «лёгкасць»?

Напрошваецца вывад: акцёр, які працуе лёгка і без болю, да свайго ўзроўню, які яму дадзены ад прыроды, не дабярэцца, не то што да моцартаўскага. Значыць, ён проста гультай. Вельмі добра ведаю па сабе гэтае пачуццё. Такі акцёр знаходзіць на дзіва многа аб'ектыўных, як яму здаецца, прычын для апраўдання свайго гультайства і нежадання працаваць, работы над сабой. Мне працаваць зусім не лёгка ўжо і таму, што трэба перамагчы інерцыю і лянoту ў самім сабе.

Вось зараз я працую над Чайкоўскім і Парфірыем у «Злачынстве і пакаранні». Ніколі не буду сумяшчаць ролі. Вельмі цяжка, ідучы са здымкаў аднаго фільма, прыйсці зусім свабодным да другога. Яны, гэтыя два персанажы, сядзяць ва мне і зусім не збіраюцца лічыцца са мной. Больш таго: нібы сіямскія блізнюкі, яны спрачаюцца і не мірацца паміж сабой. Адзін цягне ў адзін бок, другі — у другі. Я бяссільны супраць гэтай акупацыі, можа, таму, што даўно настойліва і цярпліва гадаваў у сабе і аднаго і другога. І цяпер яны, адчуўшы мяккасць майго характару і зручную магчымасць не лічыцца са мной, папіхаюць мною.

Мне хочацца вызваліцца ад іх абодвух, скінуць іх, як цяжкую ношу. Але дзе там. «Не, даражэнькі, не ўцячэш, — хіхікае Парфірый. — Яшчэ паўтара месяца здымачнага перыяду». З Чайкоўскім прасцей; можа, з-за недасканаласці сцэнарнага матэрыялу ён не такі жорсткі і ўчэпісты. Хутчэй за ўсё ён добры і «душыць» мяне не як чалавек, вобраз, а напускае нібы туман, музыку.

— Інакенцій Міхайлавіч, ці не маглі б вы канкрэтна, на якім-небудзь прыкладзе паказаць гэты дыктат ролі над вамі?

— Ну, пра Чайкоўскага і ўладу яго музыкі я толькі што гаварыў; аб гэтым бестыі Парфірыі, бадай, гаварыць вельмі складана...

Аднойчы на рэпетыцыі з рэжысёрам Львом Куліджанавым мне раптам прыйшла «думка навыварат». Гэта было такое агаленне праўды, аб якой і гаварыць не зусім, можа, і зручна... Нявыказанасць гэтай думкі давала мне (я гэта адчуў) вялікі зарад для вераломнага, адкрытага, нахабнага ходу ў сцэне правакацыі Раскольнікава.

І, памятаю, у мяне перахапіла дыханне ад багацця таго, што я ведаю пра Парфірыя, і мне трэба толькі зараз прамаўчаць, каб не страціць гэтае багацце ў барацьбе з Раскольнікавым.

Я пахваліў сябе за стрыманасць. І не паспеў я яшчэ перажыць радасці перамогі над сабою, як раптам пачуў, як Парфірый паспешліва, баючыся, што нехта дагоніць або пераб'е, не дасць дасказаць, выказваў адну думку за другой.

...Перачытайце сцэну другога спаткання Раскольнікава з Парфірыем, і вы зразумееце маю збянтэжанасць і поўную немагчымасць заставацца самім сабой пад націскам такога пранырлівага персанажа, які за вас вырашае ўсё. З Парфірыем у мяне ўзаемаадносіны складаныя. З нічым такім я раней не сутыкаўся. І таму ён у мяне пачынаецца з «белага ліста». Я, напрыклад, па сутнасці характару, па складу розуму ніколі не змог бы быць паслядоўным. Парфірый жа не толькі першакласны следчы, але і незвычайны чалавек з велізарным, я б нават сказаў, глабальна-вераломным розумам.

...Адмаўляцца ад роляў цяжка, але што рабіць?! — працягвае Інакенцій Міхайлавіч. — Давялося адмовіцца і ад Гойі ў Конрада Вольфа, і ад Пляханава ў Ю. Карасіка, і ад Іскрэмаса ў А. Міты, і ад Сірано дэ Бержэрака ў Э. Разанава, і ад Хлудава ў А. Алава і В. Наумава. Такія цікавыя ролі! Але каб падняць іх, трэба сіла Жабацінскага і Уласава разам узятых. Можа сыграю пасля Чайкоўскага Абломава.

Нядаўна, напэўна, даведаўшыся аб маім жаданні сыграць цара Фёдара — я гаварыў аб гэтым дзесьці ў друку, і гэта супала з намерамі МХАТа, — масквічы запрасілі мяне на гэтую ролю.

Між першай маёй вялікай роллю ў тэатры — князем Мышкіным і царом Фёдарам, якi яшчэ толькі, магчыма, будзе, ляжыць дзівосны перыяд часу. У гэтым часе нарадзіліся такія ролі, як Генадзій Купрыянаў у «Высакосным годзе», Ілья Кулікоў у фільме Міхаіла Ільіча Рома «9 дзён аднаго года». Я кажу, зразумела, і пра Гамлета, і пра «Неадпраўленае пісьмо», і пра іншыя работы. Гэтым я багаты, гэтым я жыву, гэта дазваляе мне спадзявацца на тое, што наступныя мае работы будуць падмацаваны ўжо вопытам папярэдніх.

Нядаўна пасля некаторага перапынку я сыграў у фільме «Ступень рызыкі» ролю вучонага, матэматыка Сашы Кірылава. Гэта ўжо трэці вучоны персанаж, над якім мне давялося працаваць. Першы вучоны — Фарбер у «Салдатах», а другі — Ілья Кулікоў у «9 днях аднаго года».

Гэты трэці вучоны — чалавек са светлымі думкамі, яснай галавой, але, на жаль, з вельмі дрэнным, на мой погляд, узбаламучаным характарам. Мне такія людзі зусім не па душы. Але тым не менш я ўзяўся за гэтую работу. Мне здалося цікавым даследаваць момант, калі ўжо наступае дылема паміж жыццём і смерцю, прычым другая больш відавочная, магчыма, чым першая, і калі вельмі разумны, але, паўтараю, узбаламучаны чалавек думае аб тым, каб і жонка, якую ён кінуў, і дзіця, да якога ён не меў ніякіх бацькоўскіх пачуццяў, былі дзесьці тут, побач. Вось з-за гэтага вяртання да сапраўды чалавечага мне і прыйшлася да густу гэтая роля, і я паспрабаваў яе зрабіць.

— У чым, па-вашаму, заключаецца сучаснасць акцёра?

— Тут, наогул, многа рэчаў, аб якіх можна было б гаварыць. Але асноўнае, што мне хацелася б падкрэсліць, — гэта тое, што акцёр павінен мысліць. Акцёр абавязкова павінен быць грамадзянінам сваёй краіны. Павінен быць асобай, а не проста бразготкай. Іншаму рэжысёр гаворыць: рабі тое і тое. Вось ён і робіць тое і тое, а душы ў гэтым і няма. Іншая справа, калі ўсё гэта пройдзе праз прызму акцёрскай індывідуальнасці...

Арыгінальнічаць мы ўсе можам, а вось быць кімсьці і гаварыць ад свайго імя... Толькі так мы можам трымаць глядзельную залу ў напружанні, ва ўвазе, у сімпатыі да нас і прымушаць яе думаць разам з намі, з персанажамі, супернічаць з акцёрам.

Ёсць у нас у акцёрскім свеце выраз — «цягнуць коўдру на сябе». Сцягнуў коўдру на сябе, табе цёпла — і ўсё ў парадку. А ёсць яшчэ тэорыя апельсіна. Стаяць у крузе людзі. У іх рукі за спіною. У каго ж з іх апельсін? У некага аднаго. Але той, у каго апельсін, ні ў якім разе не павінен паказаць гэтага.

І вось гэта тэорыя апельсіна, тэорыя скрытага «багацця» існуе ў процівагу прынцыпу «цягні коўдру на сябе». А «коўдра» — такая рвацкая акцёрская манера, якая самарэкламуе сябе, нічога агульнага з мастацтвам не мае. Гэта робяць манекеншчыцы на праглядах... Памойму, я навучыўся «не цягнуць коўдру на сябе», а «растварацца» ў партнёры, рабіць тое, што ён хоча, чаго ён дабіваецца ад цябе як ад персанажа.

Я стараюся «закрэсліць» сябе, таму што мяне зусім не павінна быць відаць як акцёра.

Тут не да самарэкламы, тут бы хапіла часу і сіл, а галоўнае, жадання, умення зразумець, што хоча чалавек, з якім ты маеш сувязь. А сумяшчаць гэтыя два жаданні: маўляў, тут як акцёр я працую на партнёра, на спектакль, а тут як чалавеку мне прыемна, што на мяне паглядзелі, — гэта ўжо нікуды не варта...

Не, забыць аб сабе! Толькі персанаж, і што ён хоча, і як ён да гэтага імкнецца. Але як — гэта ўжо другараднае, таму што тут можна ісці многімі шляхамі...

— Як вы прыходзіце да той ці іншай інтанацыі, сцэны? Як наогул узнікаюць акцёрскія адкрыцці?

— Гэта нараджаецца звычайна экспромтам, тым самым экспромтам, аб якім французы гавораць: лепшы экспромт той, які добра падрыхтаваны.

Калі да яго рыхтуешся чатыры месяцы, тады прыходзіць фантазія. Яе трэба вельмі цярпліва прасіць прыйсці — крывёю, працай, потам, нервамі, злосцю, любоўю, часам бяссоннымі начамі.

Гэта не таму, што ёсць такая збітая фраза, а таму, што сапраўды ў творчасці гэта так. Бяссонныя ночы ўжо ад таго, што нейкія добрыя думкі прыходзяць якраз перад сном. Ляжаш, упрэшся вачыма ў цёмную столь, і раптам нешта такое прыходзіць. Узбудзішся і не спіш. Адсюль і пайшло: бяссонныя ночы.

Разумееце, яны сапраўды ёсць, ну што з імі зробіш!

І вось гэтая капрызная і вельмі далікатная госця — фантазія — прыходзіць з добрым заплечным мяшком запасных ходаў, варыянтаў, дэталяў і думак. Іх многа там.

І калі гэтая гардыня прыйшла са сваім мяшком, тады толькі май смеласць не смеласць, а нейкае пачуццё, не магу падабраць слова: не сып усё ў адно, май сумленне адбіраць, таму што яна прыйшла проста з рогам багацця.

Трэба быць вельмі жорсткім, дакладным і скупым у адборы.

І вось тут наступае ледзь не самы важны перыяд творчасці — селекцыя. Трэба, каб нішто цябе не павяло ўбок: ні багацце прыёмаў і спосабаў паказу, ні зноў-такі прага самавыяўлення, ні дэманстрацыя якіх-небудзь акцёрскіх магчымасцей, зусім самамэтная. Патрэбна сутнасць, адна голая, як іголка, сутнасць. Тады іголка пачынае ззяць з усіх бакоў і вышываць розныя ўзоры.

ФЕСТЫВАЛЬ САВЕЦКАЙ ПЕСНІ

Фестываль-конкурс савецкай песні, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна, праведзены ў Краснаполлі. У ім прынялі ўдзел лепшыя салісты калектываў мастацкай самадзейнасці раёна. У перапоўненай зале Дома культуры гучалі песні пра Леніна, партыю і Радзіму.

Граматы райкома камсамола і аддзела культуры атрымалі работніца раённага Дома культуры Соф'я Нікіціна, настаўніца Краснапольскай сярэдняй школы Ніна Ракава, дзявочы ансамбль Палужскай сярэдняй школы і іншыя калектывы і індывідуальныя выканаўцы.

С. СЯМЁНАЎ.

ПАСЛЯ ЗАНЯТКАЎ.

Фотаэцюд М. МІНКОВІЧА.

З. Васільева — Адэта, 1959 г.

А. Нікалаева — Адылія, 1948 г.

Н. Младзінская — Адэта, 1948 г.

Т. Караваева — Адэта, 1948 г.

ТЭАТР 500

БАЛЕТ Пятра Ільіча Чайкоўскага. «Лебядзінае возера». 500-ы раз. Наўрад ці можна знайсці спектакль больш папулярны. Больш любімы. Бадай няма ні аднаго тэатра оперы і балета, у рэпертуары якога не прадстаўлена «Лебядзінае возера».

Дзяўчына-лебедзь, зачараваная злымі чарамі, якая зноў набывае чалавечае аблічча, дзякуючы ўсепераможнай любві, стала сімвалам рускага балета.

Пяцьсот раз пра каханне! Пра перамогу дабра над злом!

Дзесяткі тысяч гледачоў пакідалі гэтыя спектаклі больш высакароднымі, лепшымі, бо перад імі раскрываўся чароўны свет музыкі Чайкоўскага...

Ужо больш як два дзесяткі гадоў «Лебядзінае возера» не выходзіць з рэпертуару Беларускага тэатра оперы і балета. Змяняліся выканаўцы, змяняліся некаторыя танцы і мізансцэны, але недатыкальным заставаўся «лебядзіны» акт у пастаноўцы Льва Іванова, адна з вяршынь харэаграфіі, узор класічнага сімфанічнага танца. І хіба знойдзецца балерына, якая б не марыла танцаваць у такім спектаклі! Лепшыя старонкі творчага жыцця многіх праслаўленых танцоўшчыц звязаны з «Лебядзіным возерам».

Цудоўных выканаўцаў «Лебядзінага» ведае і беларуская сцэна. Драматычна насычаны, узнятыя да трагедыйных вышынь вобраз Лебедзя стварыла першая выканаўца ролі Адэты-Адыліі ў Беларускім тэатры народная артыстка БССР З. Васільева. Яе выступленне ў «Лебядзіным возеры» было адным з найбольш яркіх падзей тэатральнага сезона.

Прыгажосцю формы, якойсьці незвычайнай чысцінёй і высакароднасцю запомніўся паэтычны Лебедзь народнай артысткі БССР Л. Ражанавай.

Мяккасць і кантыленнасць танца, пявучасць пластыкі, тонкае адчуванне стылю, глыбокае разуменне музыкі — вось рысы, уласцівыя танцу Лебедзя — Младзінскай, якія рабілі яе адной з лепшых Адэт на мінскай сцэне. «За сваё творчае жыццё мне давялося танцаваць многа самых разнастайных партый, — гаворыць заслужаная артыстка БССР Н. Младзінская, — і сярод іх «Лебядзінае возера». Вобраз Лебедзя для мяне адзін з самых блізкіх і дарагіх. І мне здаецца, што невыпадкова лепшыя выканаўцы «Лебядзінага возера» знаходзяць у музыцы і харэаграфіі найбольш блізкія для сябе і для свайго часу рысы».

Ідуць гады... Сёння ўжо не танцуюць у «Лебядзіным возеры» З. Васільева, Н. Младзінская, Л. Ражанава, Б. Карпілава і некаторыя іншыя выканаўцы. Але кожны з артыстаў пакінуў часцінку свайго майстэрства, свайго мастацтва, натхнення ў памяці таварышаў па сцэне, у сэрцах гледачоў. І невыпадкова і ў фае, і ў глядзельнай зале перад пачаткам спектакля, у антрактах у размовах гледачоў, якія абменьваюцца ўражаннямі аб спектаклі, можна пачуць знаёмыя прозвішчы...

Цяпер партыю Адэты-Адыліі ў нашым тэатры выконваюць народныя артысткі БССР І. Савельева, А. Карзянкова, Н. Давыдзенка. Кожная з іх па-свойму глыбокая, цікавая, своеасаблівая, непаўторная...

Але на гэтым юбілейным спектаклі партыя Адэты-Адыліі была даручана яшчэ зусім маладой выканаўцы Людміле Бржазоўскай, нядаўняй выпускніцы Беларускага харэаграфічнага вучылішча. Усяго другі ці трэці раз танцуе яна гэтую складаную партыю, але балерына як бы прыняла эстафету ад папярэдніх выканаўцаў. Яе танец — прадаўжэнне і абнаўленне ўсталяваных традыцый. Не парушаючы строгасці і чысціні кампазіцый Льва Іванова і Марыуса Пеціпа, Бржазоўская ўнесла ў спектакль новыя, свежыя фарбы, адчуванне маладосці, сучаснасці. Адэта ў выкананні Бржазоўскай — вобраз, створаны нашай сучасніцай, балерынай 60-х гадоў. І ў гэтым — адна з прычын пастаяннай маладосці, поспеху спектакля, які з гадамі не змяншаецца.

Цудоўным, чулым і ўважлівым партнёрам маладой балерыны ў спектаклі быў выканаўца ролі прынца Зігфрыда народны артыст БССР В. Давыдаў, які ў многім дапамог яе поспеху.

Нельга не адзначыць святочную, «прэм'ерную» атмасферу, якая панавала на сцэне і ў глядзельнай зале, аб творчым уздыме, з якім быў праведзены ўвесь спектакль. У гэтым «вінаватыя» і дырыжор спектакля — народная артыстка БССР Т. Каламійцава, салісты балета — заслужаная артыстка БССР М. Пятрова, Т. Мальшакова, Л. Паўловіч (па-дэ-труа), заслужаны артыст БССР Л. Чахоўскі (Ротбарт), Кузьменка (блазен), артысты кардэбалета, вучні харэаграфічнага вучылішча — усе, хто прымаў удзел у спектаклі «Лебядзінае возера».

А. КАЛЯДЭНКА.

Б. Карпілава — Адылія, 1951 г.

Я. Архіпава — Адэта, 1955 г.

Кожны глядач захоўвае ў сваёй памяці сваю Адылію і сваю Адэту. Магчыма, здымкі, якія мы друкуем, нагадаюць наведвальнікам Беларускага тэатра оперы і балета пра светлыя гадзіны сустрэчы з харастом.

Л. Ражанава — Адэта, 1955 г.

Н. Давыдзенка — Адэта, 1958 г.

І. Савельева — Адэта, 1961 г.

Л. Бржазоўская — Адылія, 1969 г.

Кутох калекцыянера

МІЖНАРОДНЫ КОНКУРС ФІЛАТЭЛІСТАЎ

Сёлета Сафія стане месцам агляду дасягненняў сусветнай філатэліі. З 31 мая па 8 чэрвеня тут будзе праходзіць міжнародная выстаўка філатэлістаў. Прыняць удзел у выстаўцы выказалі жаданне 48 краін, у якіх налічваецца звыш 1 800 філатэлістычных арганізацый і клубаў. Увазе наведвальнікаў будуць прадстаўлены калекцыі марак на 5 тысячах стэндаў. Агульны іх кошт ацэньваецца прыкладна ў 100 мільёнаў долараў.

Сярод удзельнікаў выстаўкі можна сустрэць імёны сусветна вядомых філатэлістаў. Так, напрыклад, калекцыянеры Самуіл Блехман (СССР) і Пётр Лаўроў (ЧССР) прадставяць на выстаўцы маркі на адну і тую ж тэму: «Расія і СССР». Абодва яны ўзнагароджаны залатымі медалямі. Прынц Манака Рэнье III пакажа свае унікальныя калекцыі на чатырох стэндах.

Тры свае славутыя калекцыі, якія якія атрымалі міжнародныя ўзнагароды, прадэманструе вядомы грэчаскі філатэліст Ж. Фоціядзіс. Турэцкі філатэліст Орхан Брант пакажа калекцыю «Першыя пісьмы на Блізкім Усходзе», якая пачынаецца маркай, датаванай 1348 годам.

Наведвальнікі выстаўкі змогуць таксама ўбачыць і іншыя цікавыя калекцыі, якія заваявалі высокія ўзнагароды на міжнародных філатэлістычных выстаўках.

Д. БАЧАРОЎ,
карэспандэнт ТАСС.

Сафія.

ПАТРАБАВАННІ РАБОТНІКАЎ ФРАНЦУЗСКАГА КІНО

Дзень барацьбы за свае правы правялі нядаўна работнікі французскага кіно. «Французская кінематаграфія задыхаецца. Адказнасць за гэта нясе ўрад» — з такім транспарантам прыйшлі прадстаўнікі прафсаюзаў да будынка міністэрства культуры. Дэлегацыя маніфестантаў, у якую ўваходзілі прадстаўнікі акцёраў, рэжысёраў, тэхнічных работнікаў, уручыла чыноўнікам міністэрства петыцыі са сваімі патрабаваннямі.

Да маніфестацыі работнікі кінематаграфіі сабраліся на мітынг на біржы працы. Арганізатары мітынгу паведамілі, што сабралі тысячы подпісаў пад петыцыямі, у якіх заклікаюць урад садзейнічаць развіццю французскай кінематаграфіі і забяспечыць умовы для падрыхтоўкі спецыялістаў кіно.

Крызіс кіно, падкрэслівае «Юманітэ», не можа быць вырашаны, калі ўрад не выдзеліць для гэтай галіны неабходных асігнаванняў.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

22 красавіка

Першая праграма. 9-10 — тэлебачанне — школе. Фізіка. 10-ы клас. «Будова атамнага ядра». 9-40 — «Бессмяротны агонь». Кінанарыс. 10-00 — тэлевізійныя навіны (М). 10-15 — для малодшых школьнікаў. «Апавяданні пра Леніна» (М)). 10-35 — «Працоўны рапарт ленінскаму юбілею». Пераклічка прамысловых прадпрыемстваў. Уключэнне Мінска (М). 15-00 — праграма перадач. 15-55 — чытаюць юныя. Ю. Якаўлеў. «Браты». 16-10 — «Ленінская эстафета». Перадача першая. «Заводы заводаў». 17-00 — урачыстае пасяджэнне, прысвечанае 99-й гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна. Канцэрт. Перадача з Крамлёўскага Палаца з'ездаў (М). У перапынку — па ленінскіх месцах. «На радзіме Ільіча». Перадача з Ульянаўска. 20-30 — «Час». Інфармацыйная праграма (М). 21-15 — «Тры вясны Леніна». Дакументальны фільм (М). 22-30 — канцэрт лаўрэатаў Ленінскай прэміі (М). 23-30 — «Навіны, каментарыі». Праграма перадач.

Другая праграма. 17-00 — урачыстае пасяджэнне, прысвечанае 99-й гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна. Перадача з Крамлёўскага Палаца з'ездаў (М). 19-30 — канцэрт.

23 красавіка

Першая праграма. 10-00 — тэлевізійныя навіны (М). 10-15 — «Маршрутамі пяцігодкі». Перадача з Калінінграда. 10-45 — «Іх багацце — музыка». Перадача з Пензы. 15-30 — праграма перадач. 15-35 — школьная фільматэка. «Людзі на балоце». Тэлевізійны спектакль. Першая серыя. 17-15 — для школьнікаў. «Цікава ведаць». Тэлевізійная віктарына. 17-55 — «Панарама навін». 18-05 — «На ўдарных будоўлях пяцігодкі». Выязная рэдакцыя Беларускага тэлебачання на Гродзенскім заводзе капралактаму. 18-30 — ленінскі універсітэт мільёнаў. Палітэканомія, сацыялізма. У. І. Ленін. «Вялікі пачын» (М). 19-00 — чэмпіянат СССР па футболу. «Дынама» (Кіеў) — ЦСКА. Перадача з Кіева. У перапынку — тэлевізійныя навіны (М). 20-45 — «Час». Інфармацыйная праграма (М). 21-15 — «Доўгі дзень Колькі Паўлюкова». Прэм'ера тэлевізійнага мастацкага фільма (М). 21-50 — «Дарогамі вясны». Рэйд-агляд Беларускага тэлебачання. 22-10 — «Хроніка музычнага жыцця рэспублікі. Год 1962-і». 22-50 — на першынство свету па шахматах. Дзённік (М). 23-05 — «Навіны. Каментарыі». Праграма перадач.

Другая праграма. 16-50 — тэлевізійныя навіны (М). 17-00 — праграма каляровага тэлебачання. Перадача з Кіева. 18-00 — для школьнікаў. «Жаваранак» (М). 18-30 — старонкі кіналенініяны. «Ленін у Казані». Дакументальны фільм. 20-50 — экран — завочнікам. «Вышэйшая матэматыка». II курс. 21-20 — марксісцка-ленінская філасофія. «Формы грамадскай свядомасці». 21-50 — фестываль польскай музыкі. Сімфанічны канцэрт (М).

24 красавіка

Першая праграма. 15-50 — праграма перадач. 15-55 — школьная фільматэка. «Людзі на балоце». Тэлевізійны спектакль. Другая серыя. 17-25 — для дзяцей. «Зорачка». Тэлевізійны часопіс. 18-00 — «Панарама навін». 18-30 — «Актуальныя праблемы эканомікі». «У. І. Ленін — заснавальнік палітычнай эканоміі сацыялізма» (М). 19-00 — у эфіры — «Маладосць». Спецыяльны выпуск, прысвечаны Міжнароднага дню салідарнасці моладзі (М). 19-15 — «Угрум-рака». Прэм'ера шматсерыйнага тэлевізійнага фільма. Чацвёртая серыя (М). 20-30 — «Час». Інфармацыйная праграма (М). 21-15 — праграма каляровага тэлебачання (М). 22-45 — да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна. «У адзінай сям'і». Перадача трэцяя. 23-30 — навіны, каментарыі. Праграма перадач.

Другая праграма. 17-00 — тэлевізійныя навіны (М). 17-15 — для школьнікаў. Д. Бродская. «Марыйчына дзяцінства». Тэлевізійны спектакль (М). 21-00 — «Ленінская эстафета». Перадача першая. «Заводы заводаў» (паўтор). 21-45 — экран — завочнікам. «Фізіка». 22-45 — «Музыка сёння» (М).

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С. БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры, вытворчай эстэтыкі — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-22-04, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск

Індэкс 63856. Друкарня выдавецтва «Звязда». АТ 08629

